БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

№ 110 (ь635)
МАЙН 11
ВОСКРЕСЕНИ
1958 он

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

Сэн 20 мүнгэн

КПСС-эй ЦК-гэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй хэмжээ-ябуулганууд соогоо хараалһанай ёһоор химическэ промышленностиие, түбхын түрүүн холимог материал үйлэдбэрилгые бүри түргэнөөр хүгжөөлгэ хадаа бүхы арадай ажахыдахи техническэ дэбжэлтын, хүндэ промышленностиие саашадань хүгжөөлгын шухалын шухала эрхэ нүхэсэл, арадай хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилхэ түүхэй эдэй тон ехэ, шэнэ гуламта болоһо үгэхэ байна.

(Нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлээр 1958 оной майн 7-до баталан абтаһан КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй тогтоолһоо).

ХИМИЧЕСКЭ ПРОМЫШЛЕННОСТИИЕ ХҮГЖӨӨЛГЭ, ИЛАНГАЯА ХОЛИМОГ МАТЕРИАЛ ҮЙЛЭДБЭРИЛГЭ ТҮРГЭДХЭХЭ, ХҮН ЗОНОЙ БОЛОН АРАДАЙ АЖАХЫН ХЭРЭГЛЭМЖЫЕ ХАНГАХЫН ТУЛА ТЭРЭЭГЭЭР ЭЛДЭБ ЗҮЙЛНҮҮДЫЕ ХЭХЭ ТУХАЙ

КПСС-эй ЦК-гэй Пленум дээрэ 1958 оной майн 6-да нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэһэн элидхэл

...үхэдүүд!
...имическэ промышленностиие ...өөлгэ, илангаяа холимог мате... үйлэдбэрилгэ түргэдхэхэ, ...зоной, арадай ажахын хэрэг...жые хангахын тула тэрээгээр ...эб зүйлнүүдые хэхэ хэм...үүд тухай асуудал ЦК... Пленумэй зүбшэн хэлсэл... табиха гэжэ КПСС-эй ЦК... Президиум шиидхэһэн байгаа. ...асуудалай гүрэн түрын угаа ехэ ...шанартай байһые хараадаа ..., ЦК-гэй Президиум иимэ ...дхэбэри абаһан байха юм. Оро... экономикые саашадань хүгжөө... техническэ дэбжэлтын түлөө тэм... арадай хэрэглэлэй эд бараа ... ехээр үйлэдбэрилхэ зорилгоор ...э индустриин шиидхэхы һалба...үдай нэгэн бологшо химическэ ...мышленностиие түргэнөөр хүг...хэ шухала болоһон байна.

...оммунистическэ байгуулалтын ...бүүдые бэелүүлгэдэ, продукци ...дбэрилгын хүн бүхэндэ хүртэ...эгээн хүгжэнги капиталистиче... оронуудые богони болзор соо ...ед, ахин гараха СССР-эй эконо...ска гол зорилгые шиидхэлгэдэ ... хадаа металлургитай, тү...ын, энергетическэ промыш...юстьтай, машина бүтээлгэ... барилгын индустритай хам... шухала үүргэ дүүргэхэ бай... Химиин талаар шэнэ шэнэ ...алтанууд байгаалиин угаа ехэ ...игые арадай ажахыда зорюу... бүри хүсэдөөр ашаглаха, холи... материалнуудһаа шанар һайн...эд бараа урда тээнь үзэгдөөгүй ...хэмжээтэйгээр үйлэдбэрилэн ...аха арга бэломжо олгоно. Энэ

хадаа хүдөө ажахые эрид ехээр хүгжөөлгэтэй хамтараад байхадаа хүн зоной улам ургажа байгаа хэрэглэмжые гутал, хубсаһаар, гэр доторой, ажахын хэрэгсэлнүүдээр ойрын жэлнүүдтэ хүсэдөөр хангажа шадаха арга олгохо байна.

Хэмэл, холимог утаһа, пластическа зүйлнүүдые болон бусад холимог материалнуудые үйлэдбэрилхэ хүсэ ехэтэй промышленность ойрын жэлнүүдтэ байгуулха талаар КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй хараалан зохёоһон хэмжээ-ябуулганууд арадай ажахые хүгжөөлгэдэ, ажалшадай байдал улам һайжаруулгада шэнэ ехэ алхам хэхэ зорилготой юм. Химическэ промышленностиин шэнэ һалбаринуудые түргэнөөр хүгжөөгөөд байхадаа металл болон бусад материалнуудай орондо холимог материалнуудһаа бүтээгдэһэн бүри һайн шанартай зүйлнүүдые хэрэглэхэ аргатай болохэбди. Энэ хадаа үйлэдбэриие үргэдхэхэ ехэ арга боломжо бии болгохо, барилга, илангаяа гэр байра барилга улам түргэдхэхэ, шанарыень һайжаруулха, өөрынь үные химдаруулха арга олгохо байна.

ЦК-гэй Пленумэй зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдажа байһан хэмжээ-ябуулганууд хадаа промышленность болон хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ, ороной экономическа хүсэ шадалые бэхижүүлхэ, арадай ажана байдал саашадань эрид шууд һайжаруулха талаар XX съездын шиидхэбэринүүдые үндэһэ болгон, партиин ябуулжа байһан ехэ хүдэлмэриин хубинь болоно гэжэ тоолохо хэрэгтэй.

Империализмын зүрилдөөнүүдэй хурсадаһанһаа, революционно тэмсэлэй гол газарынь Россин болоһонһоо уламжалан, российска залуу пролетариат уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй зэргэдэ түрүү һуури эзэлдэг болоо һэн. Ленинэй байгуулһан марксистска парти российска хүдэлмэришэн ангиие толгойлжо, тэрэниие илалта түгэлдэр социалистическэ революцида зориг. жуулан хүтэлһэн байгаа. Тогтоһон үдэрһөө эхилэн манай парти реформистска, социал-демократическа партинуудта эрходоо тад ондоо, шэнэ түхэлэй парти байһанаа харуулжа, революционно марксизмын тугые дээрэ үргэн, оппортунизм болон ревизионизмда эсэргүү эбсэшэгүй шанга тэмсэл хэһэн юм. Манай парти хүдэлмэришэн ангиие эмхидхэн жагсааха зуураа, марксизмын үзэл сурталаар мүн шанга эсэргүүсэлтэ хээгүй һаа капиталистнуудай анги сухарихагүй, имагтал революционно тэмсэл хэжэ илалта туйлажа болохо гэһэн мэдэрэлтэйгээр тэрэниие хүмүүжүүлдэг байгаа. Хүдэлмэришэн ангиин хүтэлбэрилхы үүргэ ханган, хүдэлмэришэн ангиин болон таряашадай холбоо барисаанда үндэһэлдэг социалистическэ байгуулалтые эгээл иимэ аргаар тогтоожо болохо байгаа бшуу.

Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр бэелүүлэгдэһэн Агуухэ Октябриин социалистическэ революци манай ороние социальна, экономическа хүгжэлтын замда, социализм байгуулха һаруул һайхан замда гаргаһан байна. Манай ороние национальна асари ехэ доройтолгоһоо Октябриин революци абараа. Манай Эхэ ороной, тэрэнэй арадуудай хуби заяан тухай 1917 ондо, Агуухэ Октябриин урда тээхэнэ, Ленинэй хэлэһэн үнэхөөрөөл сэсэн мэргэн үгэнүүд бүгэдэндэ һанагдана:

«Революци юу хээб гэхэдэ, **политическэ** байгуулалтынгаа талаар Росси хэдэн һарын турша соо түрүү оронуудые хүсөө.

Зүгөөр энэмнай хүсэд бэшэ. Дайн сүхэршэгүй, энэ хадаа нэгэн гээ һаа хосорон һалаха гү, али түрүү оронуудые хүсэхэ, мүн **экономическа** талаар тэдэниие ахижа гараха гэһэн асуудал тон эрид хурсаар табина...

Хосорон һалаха гү, али бүхы шадалаараа урагшаа эрмэлзэхэ гэһэн асуудал түүхын хүгжэлтөөр табигдаад байна». (Зохёолнуудай 25-дахи том, 338-дахи нюур).

Революциин урда тээхи Россин хүдөө ажахы ехэ гээгдэнги, тулюур гуйган багажа зэмсэг, газар элдүүрилгын хуушарһан аргануудые хэрэглэдэг дээрэһээ гурбан политой системэтэй, газараа удаан саг соо дахяад хахалангүй эрхижорхидог байгаа. Үгытэй, дунда шадалтай таряашад элдүүриин газарай ойрдоол 37 процентые эзэлжэ байхадань, бүлэг үсөөхэн помещигүүд, һүмэ хиидүүд, нюдарган баяшууд ороной бүхы элдүүриин газарай гурбанай хоёр хуби шахууе мэдэжэ байгаа. Таряашадай диилэнхи олонхинь ган гасуур, үлэсхэлэн ядарал болоно аа гү гэжэ ходоодоол айжа, түбэгшөөжэ һуудаг байгаа.

Дэлхэйн нэгэдэхи дайн, илангаяа граждан дайн болон хариин оронуудай сэрэгэй интервенци манай ороной анханһаа гээгдэнги экономикые бүри ехээр доройтуулаа һэн. Хэтэрхэдээ, 1920 ондо шэрэм хайлуулга 1862 онойхиһоо хоёр дахин бага байгаа. 1898 онойхиһоо жаахал ехэ нүүрһэн малтагдадаг, 1890 онойхиин тухай нефть малтан абтадаг, тиихэдэ крепостной Россин 1857 ондо нэхэһэнэй тухай пумаажан бүд нэхэжэ гаргадаг байгаа.

Капиталистнууд болон помещигүүдые унагаажа, өөһэдынгөө гарта засагаа абаһан манай ороной хүдэлмэришэд, таряашадай дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалистическэ гүрэниие байгуулжа эхилхэдэнь ороной экономико үнгэрһэн зуун жэлэй хоёрдохи хахадта хаанта Россин экономикын эзэлжэ байһанай тухай хэмжээндэ байгаа. Иимэ ядуу тулюур байдалтай байһан, граждан дайнай, интервенциин, экономическа талаар хашалта хабшалтын хэгдэжэ, һандарал хохидолой, үлэсхэлэн ядаралай боложо байһан үедэ Соведүүдэй залуу республикын арадай ажахые һэргээн бодхоохо, хүгжөөхэ хүдэлмэри эхилээ юм.

Шэнэ байдал зохёон байгуулха зорилгые шиидхэлгэдэ мэргэжэлтэй кадрнуудай ехээр дутадаг байһан ушар бүри ехэ бэрхэшээл тохёолдуулдаг байгаа. Эрдэм гэгээрэлэй, соёл культурын талаар хаанта Россин хүдэлмэришэд, таряашад хамаг бүхы юумэһээ хаһагдаһан байгаа гэхэдэ болоно. Энэ талаар революциин урда тээ манай орон Европодохи эгээн лэ гээгдэнги оронуудай нэгэн байгаа, гэбэл хүн зонойнь диилэнхи олонхи үзэг бэшэг мэдэхэгүй байгаа бшуу. Зүгөөр, Росси ходоодоол мэргэжэл ехэтэй интеллигенцитэй, тэрэ тоодо эрдэм ухаанай шухала шухала һалбаринуудаар дэлхэй дээрэ мэдээжэ болоһон эрдэмтэдтэй байгаа, гэбэшье энэ интеллигенци тон үсөөн байгаа, илангаяа хүдөө ажахын мэргэжэлтэд тон дутамаг байһан юм.

Октябриин революциин илаһанай һүүлээрхи түрүүшын жэлнүүдтэ манай ороной ехэ бэрхэтэй байдалтай байһые советскэ гүрэниие байгуулагша В. И. Ленин арад зондо эсэшэ сусашагүй тайлбарилдаг һэн. Соведүүдэй республика капиталистическэ гүрэнүүдһээ ямар нэгэн экономическа туһаламжа абадаггүй, абажа шадахашьегүй байгаа. Харин, тад һөөргэ, советскэ байгуулалтые зэбсэгэй хүсөөр усадхахые оролдон, империалистическэ арбан дүрбэн гүрэн сэрэгэй интервенци эмхидхэһэн байна. Октябриин туйлалтануудые хамгаалхыень хүдэлмэришэн ангиие, бүхы арадые уряалха зуураа, арадай ажахые һэргээн бодхоохо, хүсэн түгэлдэр промышленность, хамагай түрүүндэ ороной экономико хүгжөөлгын гол үндэһэ һуури, ороной өөрыгөө хамгаалгын база бологшо хүндэ индустриие байгуулха зорилго Ленин табяа һэн.

«Хүндэ промышленностиие аршалан хамгаалангүйгөөр, тэрэниие һэргээн бодхоонгүйгөөр,—гэжэ Ленин хэлээ һэн, — бидэнэр ямаршье промышленность барижа шадахагүйбди, тэрээнгүйгөөр бэеэ даанхай орон байжа шадахагүй, хосорон һалаха байнабди...

Россие абархын тулада гансахан таряашадай ажахыда һайн ургаса ургуулан абалга — үшөөл дутамаг байна, гансахан таряашадта хэрэглэлэй зүйлнүүдые бүтээжэ үгэхэ һайн хүнгэн промышленностьтай байлга—үшөөл дутамаг байна,—бидэндэ, тэрэшэлэн **хүндэ** индустри хэрэгтэй. Харин хүндэ индустриие нарижуулан һайжаруулхын тулада олон жэл соо хүдэлмэрилхэ хэрэгтэй.

Хүндэ индустрида гүрэнэй зүгһөө мүнгэ зөөри һомолхо шухала болоно. Хэрбээ энэ мүнгэ зөөри бидэнэр оложо шадаагүй һаа болбосоронги түрүү гүрэн, тииһээ тиитэрээ социалистическэ гүрэн байжа шадангүйгөөр хосорхобди» (Зохёолнуудай 33-дахи том, 388—389-дэхи нюур).

Баян оронуудһаа урьһаламжа абахабди гэжэ бидэнэр хүлеэжэ шадахагүйбди гээд зааха зуураа, али болохоор, бүхы юумээр, тэрэ байтагай һургуулинуудайшье талаар алмалта хэхэ шухала байһан тухай Ленин хэлэһэн байгаа. **Һургуулинуудайшье талаар** алмалта хэхэ ёһотой гэжэ Ленин хэлэһэн байбал, эдэ үгэнүүдые хэлэхэнь тэрээндэ ямар хүндэ байгааб гэжэ ойлгожо ядахаар бэшэ даа. Юуб гэхэдэ, эрдэм гэгээрэлгүйгөөр, бүхы арадайнгаа сэёл культурые дээшэлүүлэнгүйгөөр социализм болон коммунизмын илалта туйлаха аргагүй гэжэ Ленин хэнһээшье үлүү һайнаар ойлгон мэдэдэг байгаа бшуу. Зүгөөр Ленин эндэ нүгөө талыень хараадаа абаһан байгаа,—хэрбээ тэрэ үедэ бии байһан багахан зөөриеэ эрдэм гэгээрэл хүгжөөлгэдэ зорюулаад, промышленностиие байгуулхын тулада мүнгэн зөөри олоогүй һаамнай манай орон һула, өөрыгөө хамгаалха шадабаригүй үлэжэ, дайсан тэрэниие хайра гамгүйгөөр нуга даражархиха байгаа ха юм.

Арадай ажахын түрүүшын холын хараата түсэб—Россие электрификацилха түсэб Ленинэй энэ сэсэн мэргэн бодолдо үндэһэлэн зохёогдоһон юм. Энэ түсэбэй ёһоор, хамагай түрүүндэ хүндэ индустриин шиидхэхы һалбаринуудые—металлургиие, түлишын, энергетическэ, химическэ промышленностиие, машина бүтээлгые, транспортые хүгжөөхэ ябадал хараалагдаһан байгаа. Хожомынь манай табан жэлэй түсэбүүдые зохёоходоо, Ленинэй эдэ һанал бодолнуудта үндэһэлдэг байгаабди. Эдэ һанал бодолнуудынь хүндэ индустриие булюу ехээр хүгжөөхэ талаар манай партиин жэнхинэ хараа шугамые, коммунизмын замаар манай ороной бүхы экономикые хүгжөөхэ жэнхинэ хараа шугамые тодорхойлһон байгаа, тэдорхойлноошье.

Агуухэ Ленинэй табиһан түүхэтэ зорилгые Коммунистическэ парти зүбөөр ойлгожо, амжалтатайгаар шиидхээ. Центральна Комитет түрүүтэй манай парти Эхэ оронойнгоо хуби заяанай түлөө, социализмын хуби заяанай түлөө харюусалгаяа гүнзэгы ехээр ойлгожо, социализмын дайсадта, элдэб эсын оппортунистнууд болон ревизионистнуудта шанга сохилто үгэн, ороноо индустриализацилха, хүдөө ажахые коллективизацилха ленинскэ генеральна хараа шугамые шууд сэхээр, оролдосотойгоор бэелүүлһэн байна. Манай ороной хүдэлмэришэн ангиин, таряашадай аша туһада, Октябриин революциин туйлалтануудые хамгаалха, социализм байгуулха, Коммунизмын илан мандаха эрхэ байдал бии болгохо хэрэгтэ ленинскэ политика хүсэдөөр тааралдана. Энэ хадаа бүхы оронуудай революционно хүдэлмэришэн ангиин аша туһада зохилдодог байгаа. Юуб гэхэдэ, түрүүшын социалистическэ оронэй илалтануудай алдагдаад байгаа һаа, уласхоорондын хүдэлмэришэнэй бүхы хүдэлөөн сухарин һуларжа, бүхы оронуудта мүлжэгшэдэй эзэрхэлгые бэхижүүлэн удааруулжа болохо байгаа бшуу.

Советскэ Союз дотор социализмын амжалта туйлахада ажамидаралаа һайжаруулхын, эрхэ сүлөөгэйнгөө түлөө бүхы революционно пролетариадай тэмсэлээ шангадхалгада туһална, эб найрамдалай, демократиин болон социализмын үзэл сурталай илаха байһанда этигэн үнэмшэлгые бэхижүүлнэ. Манай ороной хүдэлмэришэн анги түрүүлжэ, социалистическэ революци хээд, социализмын илалтын түлөө тэмсэхэдээ, тон ехэ идейнэ хатуужалтай байһанаа, бүхы дэлхэй дээрэхи сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй авангард, түшэг тулгуури байһан Советскэ Союзай үүргэ, харюусалгые гүнзэгы ехээр ойлгодог байһанаа харуулаа.

Нүхэдүүд, мүнөө бидэнэй үнгэрһэн саг тээшэ түүхын экскурси хэхэдэмнай бэрхэтэй бэшэ. Зүгөөр, ямар хүндэ эрхэ байдалда, ямар ехэ хүсэлэл оролдолго гарган, манай партиин, совет арадай социалистическэ байгуулалтын зорилгонуудые шиидхэһыень мартажа болохогүй.

Хорин таба үлүүтэй жэл соо Советскэ Союз капиталистическэ оронуудаар хүреэлэгдэһэн гансахан социалистическэ гүрэн байһан юм. Бидэндэ эсэргүү зэбсэгтэ тэмсэл хээгүй байһаншье сагтаа империалистическэ гүрэнүүд Совет орониие хододоол хүсэеэ эршэлжэ байхыень баадхадаг бэлэй. Капиталистическэ хүреэлэлгын дайсан харша хүсэнүүд социализмда эсэргүү тэмсэл хэхэдээ, ямаршье арга хэрэглэхэһээ гайхадаггүй һэн: Советскэ засагта эсэргүү нюуса үгэсэлгэ эмхидхээ, Ленинине хорлолго бэлэдхээ, Соведүүдэй республикада нэгэтэ бэшэ сэрэгэй, добтолгонуудые хээ.

Интервентнүүдэй бута сохигдожо, Совет оронһоо түрин гаргагдаад байхада, революцида эсэргүүсэгшэдэй бута сохигдоод байхада хүдэлмэришэн ангиин дайсад, социализмын дайсад дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалистическэ гүрэндэ эсэргүү тэмсэлээ болюулаагүй, тэрэниие усадхаха тэһэн һанаашалгаяа орхёогүй юм. Капиталистическэ олон орон Совет гүрэниие удаан саг соо мэдэрхэ дурагүй, харин Советскэ Союзые мэдэрһэн заримашуулынь тэрээнтэй худалдаа наймаанай, дипломатическа харилсаануудаа таһалдаг байһан юм. Капиталистическэ эгээн томо гүрэн — Америкын Холбоото Штадууд —16 жэлэй турша соо Советскэ Союзые мэдэрээгүй һэн.

Эгээн эзэрхэг түримхэй империалистическэ арьяатад хадаа Совет орондо эсэргүү бүлэглэлнүүдые, «гэл бүлэг» гэдэгые байгуулдаг, сэрэгэй хэлсээнүүдые баталдаг байгаа, Дайсад хододоо үһэрижэ, дайшалхы бэлэн байхыемнай бидэниие баадхадаг һэн. Хэрбээ һайн һэрэмжэтэй байгаагүй һаамнай, социализмын илалтануудые хамгаалхын тулада бидэнэй хүсэн түгэлдэр зэбсэгтэ хүсэнүүдые байгуулаагүй һаамнай, революцида эсэргүүсэгшэдые дараха органуудые байгуулаагүй һаамнай, дайсадта сохилто үгэжэ, ороноо хамгаалха мүнөө үеын зэбсэгээр зэбсэгтэ хүсэнүүдээ хангаха зорилгоор хүсэн түгэлдэр хүндэ индустри байгуулаагүй һаамнай гүрэмнай империалистическэ оронуудаар нуга даруулан хосорон һалаха гэжэ событинуудай хүгжэлтэ бидэндэ хододоо һануулдаг байгаа.

Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр революционно байлдаануудые хэжэ, хатуужаһан манай арад өөрынгөө агуухэ түүхэтэ үүргые һайнаар ойлгодог һэн. Богонихон үе соо хүсэн түгэлдэр социалистическэ индустри байгуулжа, оронойнгоо бүхы арадай ажахые техническэ талаар шэнээр зэбсэглэжэ, манай арад үзэгдөө дуулдаагүй ажалай баатаршалга гаргаа. Манай индустриин түрүүшын барилгануудай яажа хэгдэһые, советскэ хүнүүдэй угаа ехэ дэбжэлтэтэйгээр, бэрхэшээл, дутагдалгые дабан табанжэлэй барилгануудта ошожо, асари томо предприятинуудые түргэнөөр байгуулжа ашагладаг, шэнэ техникые шудалдаг, тиигэжэ Эхэ оронойнгоо хүсэ шадалые бэхижүүлгэдэ өөһэдынгөө хубитые оруулалсадаг байһыень аха наһанай хүнүүд һайн һанажа ябадаг. Шэнэ заводуудые барихын тулада субботник гү, али воскресник хэхын тулада хэдэ мянган хүнэй дуу дуулаад ошожо ябалга тэдэ жэлнүүдтэ юрын ушар байһан юм.

Амгалан тайбан байгуулалтада советскэ хүнүүд революциин, граждан дайнай үдэрнүүдтэ дайлалдаһан шэнгеэрээ, ехэ зоригжолтойгоор ажаллажа, социализмын хэ-

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

I. Советскэ байгуулалтын түүхэтэ илалта

...үхэдүүд! Общественные коммуни...ескэ ёһоор шэнэдхэн байгуулха ... ажал-ябуулгадаа манай парти ...систско-ленинскэ һургаалые хү...эри болгодог юм. Энэ агуухэ ...люционно һургаал общественын ...элтын хуули ёһые, хүгжөөгшэ ...хүсэнүүдые гүнзэгыгөөр элир...эн тодорхойлно, холын хараа...үгжэлтые, ерээдүй тээшэ даб...гын замые эли тодоор урид ха... арга олгоно.

...үчна коммунизмын үндэһэ һуу...абигшад, хүдэлмэришэн ангиин ...ь болон багшанар Маркс, Эн...с общественын хүгжэлтые, анги...ай харилсаа болон тэмсэлые ...хэлэн мэдэжэ, түүхын хүгжэл...шэглэлые, общественын нэгэ фор...нүгөөдэ, бүри түрүү формоор ...эгдэхэ байһан хуули ёһые элир...һэн юм. Хойшоо гаража үмхир... феодальна байгуулалтые урдань ...эһэн капиталистическэ байгуу... зарим түрүү үүргэ дүүргэжэ, ...ественын үйлэдбэриин хүсэнэй ...элтые түргэдхөө гэжэ тэдэнэр ...улһан байгаа. Тиихэтэй хамта, ...италистическэ байгуулалта до...бии байһан ехэ зүрилдөөнүүдые ...нэр элеэр хараһан байха юм; ...талистическэ общество доторхи ...альна гол зүрилдөөн хадаа ка...листнууд болон пролетаринуу...бэе бэедээ харша ангинуудай ...ондохи, тайлбарилан хэлэбэл, ...дбэриин бүхы хэрэгсэлнүүдые ...эжэ байдаг ангиин болон үгы... имагтал өөрынгөө хүдэлмэриин ... худалдажа шадаха ангиин хоо...охи зүрилдөөн болоно гэжэ тэ... зааһан байгаа.

...апиталистнууд хадаа ажал хү...эриин түлөө шадаал һаа бага ... тогтоогоод, ажалшадые улам ...аар мүлжэн, ашаг олзо бүри ... абахые эрмэлзэдэг байна. Тии... хүдэлмэришэн анги, тад һөөр...өөһэдынгөө ажабайдалые һай...улхые, ажалайнгаа түлөө ехэ ... абахые, ангиин тэмсэл хэжэ, ... шанга мүлжэлгэһөө, капита...ическэ түлөөһэтэ богоолшолгын ...алтаһаа сүлөөрхые эрмэлзэдэг. ...аркс, Энгельс хадаа научна гүн...шэнжэлэлгэ хэжэ, капитализ...заатагүй һандаран унаха, тэрэ...халан абаха социализмын заа... илаха байһые харуулаа, капи...змын үхэлэй нүхэ малтагша ...үнистическэ общественые, анги... мүлжэлгэ болон дарлалтагүй ...ественые байгуулагша пролетариа... бүхэдэлхэйн-түүхэтэ үүргые

элирүүлэн тодорхойлһон, үндэһэлэн баримталһан байгаа.

Түүхэтэ шэнэ эрхэ байдалда марксистска һургаалые үргэлжэлүүлэн, творческоор хүгжөөһэн В. И. Ленин хадаа һүүлшынгээ, империалистическэ шатада ороһон капитализмын онсо өөрэ илгаае, гол хуули ёһые элирхэйлээ һэн. Энэ шатада капитализмын бүхы зүрилдөөн угаа ехээр хурсадажа, капитализмһаа коммунизмда дамжан орохо үе ерэдэг байна. Энэ дамжан оролго аажамаар бэшэ, харин ажал капитал хоёрой хоорондо шэрүүн шанга тэмсэл боложо, капиталистнуудай ангида эсэргүү пролетариадай революционно тэмсэл боложо энэ дамжан оролго бэелүүлэгдэхэ юм гэжэ марксизм-ленинизм һургадаг. Эгээл иимэһээ пролетариадые толгойлхо, тэрэнэй бата нэгэдэл болон нягта жагсаалые хангаха, бүхы оронуудай пролетаринуудай интернациональна холбоо барисааень хүгжөөхэ, уласхоорондын һанал нэгэдэлгые бэхижүүлхэ үүргэтэй өөрын дайшалхы политическэ организацитай—революционно марксистска партитай байханьхүдэлмэришэн ангида шухала байгаа бшуу.

Хүдэлмэришэн ангиин һайнаар эмхидэнги байха тудам, тэрэнэй авангардын—өөрынгөө ангида хүсэд үнэн сэхэ, марксизм-ленинизмдэ үнэн сэхэ, ангиин тэмсэлэй эрёо эрхэ байдалда политическэ зүб хараа шугам, стратеги болон тактика зохёожо, бэелүүлжэ шадаха дайшалхы революционно партиин нягта жагсаалтайгаар ябуулга хэхэ тудам социализм бүри түргэнөөр иладаг гэжэ түүхын дүй дүршэл һургана.

Марксизм-ленинизмын научна тобшололнуудай зүб байһые мүнөөнэй общественнэ хүгжэлтэ, революционно тэмсэлэй бодото дүршэл, манай орондо, бусад хэдэн оронуудта социализмын илаһан ушар гэршэлэн харуулжа үгэнэ. Баруун оронуудайхида орходоо, Россида капитализм һураггүй хожомдожо бии болоһон, хүгжэһэн юм. Тиимэһээ Европын бүри хүгжэнги капиталистическэ оронуудта хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй дэлгэрһэн, хүдэлмэришэн ангиин политическэ партинуудай бии болоод байһан үедэ манай ороной хүдэлмэришэн анги түүхэтэ оршондо һуурияа эзэлһэн байгаа. Тэрэ үедэ Германиин социал-демократическа парти эгээн нүлөө ехэтэй байһан юм.

Энэ түүхэтэ зорилгые бэелүүлхын түлөө тэмсэхэдээ совет арад угаа ехэ бэрхэшээлнүүдые дабажа гараха баатай болоо һэн. Революциин урда тээхи Россин экономико ехэ гээгдэнги, промышленностинь һулаар хүгжэнги байгаа гэжэ мэдээжэ. 1913 ондо Россида хүн бүхэндэ хүртэсын талаар харабал, США-гэйхидэ орходоо хара металл 11—12 дахин, нүүрһэн — 25 дахин, нефть—6 дахин, электроэнерги—19 дахин багаар үйлэдбэрилэн гаргагдадаг байгаа. Химическэ промышленностиин, машина бүтээлгын талаар Росси илангаяа гээгдэнги байһан юм.

Промышленностиинь шухала шухала һалбаринуудай хариин капиталһаа дулдыданги байһанһаа уламжалан, революциин урда тээхи Россин экономическа байдал бүри бэрхэтэй болодог һэн. Жэшээлхэдэ, урда талынь металлургическа, нүүрһэнэй промышленность бултадаа шахуу хариин оронуудай промышленна фирмэ болон банкнуудай мэдэлдэ байгаа. Россида малтан абтадаг нефтиин хахадһаа ехэнхинь, алтанай нилээд горьтой хубинь мүн лэ хариин капиталай гарта байгаа. Хаанта Росси байгаалиин угаа ехэ баялигтай, хүдэлмэриин хүсөөр элбэг байбашье хэрэглэгдэдэг нүүрһэнэйнгээ 20 процентые, туулганай 80 процентые, зэдэй 30 процентые, минеральна үтэгжүүлгын 80 процентые, металл отолдог станогуудай 85 процентые, хуряалгын машинануудай 60 процентые, молотилка, сеялкэнүүдэй 30 гаран процентые хариин оронуудһаа худалдажа абадаг байгаа; тэрэ байтагай плугууд, хажуур болон хүдөө ажахын бусад жийрэй зэр зэмсэгүүд ондоо тээһээ асарагдадаг байһан юм.

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэһэн элидхэлэй үргэлжэлэл

рэгтэ бүхы хүсэ шадалаа зорюулдаг байгаа. Өөһэдынгөөшье хэрэглэмжые хороон химгадажа байгаад, эролдосотой ажалаараа Эхэ оронойнгоо хүсэ шадалые болон баялигые арьбадхахаһаа ондоо арга манай ороной арадуудта байхагүй. Тиигээгүй һаамнай дайсад бидэниие нуга даража, ороноо дахяад дайнда татан оруулха, капиталистнууд, помещигүүдэй дарлалта доро ядуу тулюураар ажаһууха ябадалда ажалшадые хүргэхэ гэжэ советскэ хүнүүд һайнаар ойлгодог байгаа.

Түрэл Коммунистическэ партидаа хизааргүй ехээр этигэдэг совет арад тэрэнэй хойноһоо даган ябажа, сэсэн мэргэн политикыень ехэтэ һайшаан дэмжэнэ. Манай арад үни заяанай экономическа гээгдэлые богонихон болзор соо усадхан, Эхэ ороноо хүсэн түгэлдэр индустриально-колхозно гүрэн, социализмын бата хэрэм болгоо. Энэ ушар фашистска булимтарагшадай добтолгодо эсэргүү тэмсэлдээ илалта туйлахадамнай шиидхэхы нүхэсэл болоо һэн.

Совет арад Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай хэсүү шанга туршалгые тэсэн дабажа, социалистическэ туйлалтануудаа аршалан хамгаалаад, гитлеровскэ фашизмые, Японой милитаризмые илаһан бүхэдэлхэйн-түүхэтэ илалта туйлажа, хүн түрэлтэниие фашистска бэгоолшолгоһоо абаржа, Европын болон Азиин оронуудай хэдэн зуун миллион ажалшадай социализмда орохо зам нээжэ үгөө.

Германска фашизмые, Японой милитаризмые бута сохиһоной һүүлээр, гитлеровскэ булимтарагшадые дэмжэдэг хэдэ хэдэн гүрэнэй хархис правительствонуудай унагаагдаһанай һүүлээр, тэдэ оронуудтахи арад түмэнэй жагсан бодоһоной ашаар Европа болон Азида арадай демократиин гүрэнүүд тогтоогдоод, өөһэдынгөө ажахые социалистическэ гуримаар зохёон байгуулжа байна. Социалистическэ байгуулалтын зорилго амжалтатайгаар шиидхэхэ, империалистическэ гүрэнүүдтэ эсэргүүсэн, өөһэдынгөө туйлалтануудые бүри һайнаар аршалан хамгаалхын тулада социалистическэ оронууд оролдолго хүсэлэлгээ нэгэдхэнхэй.

Бидэндэ эсэргүү ээрхэг түримхэй ябуулгаһаа империалистнуудай арсаагүй байһан тухайда мүнөөшье мартаха ёһогүйбди. Тиимэһээ өөрынгөө экономикын үндэһэ һууринь болохо хүндэ индустрияа бүри ехээр хүгжөөхэ ёһотойбди, социализмын оронуудта дура зоргоороо добтолжо шадагдахагүй гэжэ, хэрбээ добтолоод туршаа һаа—үхэлтэ шанга харюу абахабди, бута зада сохигдохобди гэжэ дайсадай мэдэхээр өөрынгөө обороные бэхижүүлхэ ёһотойбди.

Мүнөө социализмын хүсэлэй хэмжээлэшэгүй ехээр ургаад, үдэрһөө үдэртэ хүгжэн дэбжэжэ байхада, Советскэ Союз, арадай засагта Хитад орон, социалистическэ ондоошье оронууд дэлхэйн социалистическэ нэгэдэмэл лагерь тогтоогоод, габьяата баатарай гуримаар хүсэ шадалаа арьбадхан жагсаажа байхадань, социализмын оронуудай экономикые саашадань хүгжөөн дэбжээхэ гээшэ капитализмда эсэргүү тэмсэлдэхи гол шэглэлнүүдэй нэгэн болоно. Энэнь марксизм-ленинизмын зааһан замаар хүдэлмэришэн ангиин урагшаа зоримгойгоор дабшаха арга боломжо хангана.

Социализмын саашадаа хүгжэхэ асуудалнуудые дай хэжэ шиидхэхэ һанаатай байһан хэбэртэйгээр бидэ, коммунистнуудые социализмын дайсад гүжэрдэн хардадаг байха юм. Советскэ Союзнай урдань гансахан социалистическэ гүрэн байжа, хэды ехэ бэрхэшээлтэй ушарбашье, социализмын илалта туйлаһан хадань, харин мүнөө, миллиард шахуу хүн зонтой социалистическэ хэдэн оронуудай бии болоһон сагта, социализмын эршэмтэй түргэнөөр дэлгэрэн мандаха арга боломжо ехээр нэмээ. Мүнөө сагта дэлхэйн социалистическэ лагериин оронууд хүсэн түгэс промышленностьтай болоод, наука, техникэ болон культураяа эршэмтэйгээр хүгжөөжэ, арадуудай бата нэгэдэл, нягта эмхидэл бэелүүлжэ байна. Эдэ бүгэдэмнай империалистнуудта һэгээ оруулхаар нүлөөлнэ, ээрхэг түримхэй һанаашалгыень буурууулна.

Бидэ мүнөө ажал болон капиталай хоорондохи, социализм ба капитализмын хоорондохи тэмсэлэй шэнэ шатада гаранхай байнабди, тиигээд тэрэ хоёрой хоорондын хүсэнүүдэй илгаань амгалан тайбан ёһоор, амгалан мүрысөөнэй үндэһөөр шиидхэгдэжэ байна. Ямар ёһо гурим үйлэдбэрилгын хүсые хамагһаа һайнаар хүгжөөжэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлжэ шадахаб, ямар ёһо гурим арад зоной материальна, ухаан сэдьхэлэй эрилтые һайнаар хангажа шадахаб гэһэн асуудал энэ мүрысөөнэй үедэ элирнэ.

Совет гүрэнэй оршон мандаһан 40 жэлэй оройдоо 20 гаран жэл соонь амгалан ёһоор хүгжэхэ аргатай байгаабди, нүгөөдэ жэлнүүдтэнь совет араднай империалистнуудай үүдхэһэн дайн байлдаанда орохо гү, али тэдэ дайнуудай һандаргаһаа ажахыгаа һэргээн бодхоохо баатай болоһон байгаа. Дайнай жэлнүүдтэ, һандарһан ажахыгаа һэргээн бодхоолгын үедэ Совет оронгдомнай хэды ехэ бэрхэшээлнүүдэй тохёолдобошье, манай арад социалистическэ байгуулалтадаа асари ехэ амжалтануудые туйлаа, тиигэһэндээ омогорхохо эрхэтэй.

Совет оромнай өөрынгөө экономикые жэл бүри улам дээшэнь дэбжээжэ байна. Энэнь манай арадай ажахын тоо мэдээнүүдһээ эли тодоор харагдана.

Мүнөө Советскэ Союзнай промышленна продукци үйлэдбэрилгын талаар капиталистическэ эгээн хүгжэнги оронуудые барандань холо хойноо орхинхой, гансал Америкын Холбоото Штадуудһаа тахюутажа ябана. Манай орон энэ зайе үдэрһөө үдэртэ хорооно. Яагаад тиигэнэб гэхэдэ, манай промышленна үйлэдбэриин ургалтын ябаса США-гэйхиһээ хэдэ дахин дээшээ ха юм.

Һүүлэй дүрбэн жэлэй туршада, тайлбарилан хэлэбэл, 1953 онһоо 1957 он хүрэтэрхи үе соо СССР-тэ, США-да промышленна шухала шухала зүйлнүүдэй бүтээгдэдэг темп тухай, тэдэнэй нэмэлтэ тухай тоо мэдээнүүдые абажа харабал, һонирхолтой:

	Жэл соохи ургалтын дунда жэшээнэй эршэ (процентээр)		Жэл соохи дунда жэшээнэй юрэнхы нэмэлтэ	
	СССР	США	СССР	США
Түмэрэй руда	9,0	—3,2	6,1 млн. т.	—3,0 млн. т.
Шэрэм	7,8	1,1	2,4 — " —	0,8 — " —
Булад	7,6	0,2	3,2 — " —	0,3 — " —
Нүүрһэн (шулуун нүүрһэн гэжэ бодоходо)	9,7	1,3	30,6 — " —	5,7 — " —
Цемент	16,0	2,7	3,2 — " —	1,2 — " —
Хилгааһан бүд	7,8	—3,1	18,4 — " м.	9,8 млн. м.
Арһан гутал	7,3	4,3	19,3 млн. пар	23,1 млн. пар
Электроэнерги (электростанцинуудай өөһэдынь хэрэглэлдэ гараһые тоодо оруулангүй)	11,6	8,6	17,4 млрд. квт/ч	50,4 млрд квт/ч
Нефть	16,8	2,7	11,4 млн. т.	8,8 млн. т.
Байгаалиин газ	28,2	6,1	2,9 млрд. кбм.	15,9 млрд. кбм.

Эдэ тоонуудһаа харахада, Советскэ Союзнай ургалтынгаа эршын талаар, мүн түмэрэй руда, нүүрһэ, нефть, шэрэм, булад, цемент, хилгааһан бүд үйлэдбэрилгын нэмэлгээр США-е ахижа байна. Электроэнерги үйлэдбэрилгын, газ гарган абалгын, гутал хубсаһа оёлгын ургалтаар США-е хүсөөбди, тиигэбэшье энэ продукциин жэл соохи юрэнхы нэмэлтын талаар мүнөөдөө гээгдэнхэйбди.

Манай экономикын жэгдэ тэгшээр, түргөөр хүгжэхэ арга олгодог ажахын социалистическэ системын булюу һайниинь, эршын талаар бидэнэй үлүү байһан ушарнай промышленна үйлэдбэриингөө хэмжээгээр США-е ойрын сагта СССР-эй ахижа гараха бата найдабари болоно.

Социалистическэ экономикомнай капиталистическэ экономикын үзэдэг унал, кризисүүд гээшые мэдэхэгүй, дээшээл дэбжэлгын замаар хододоо хүгжэжэ байна. Капитализмын гол орон тэгдэдэг Америкын Холбоото Штадуудта (засаг баригша бүлэгүүдэйнь һанаашалгын ёһоор, тэндэхи экономикые һэргээхэ ёһотой туйлай ехэ сэрэгэй гаргаша хэгдэбэшье) һүүлэй үедэ үйлэдбэринь эрид ехээр уруугаа орожо байнхай. Энэнь дайнай хойто тээ үзэгдэһэн бусад бүхы уналгаһаа үлүү байна.

Советскэ Союзаймнай мүнөө жэлэй түрүүшын квартал соохи промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 1957 оной энэл үеынхиһөө 11 процентээр дээшээ байгаа. Американска засагай газарай бүридхэһэн тоо мэдээнүүдэй ёһоор, Америкын Холбоото Штадуудай промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 1958 оной нэгэдэхи квартал соо үнгэрэгшэ жэлэй нэгэдэхи кварталайхиһаа 11 процентээр доошоо байба. Гэхэ зуура, хүндэ промышленностиин шиидхэхы һалбаринуудай үйлэдбэринь илангаяа ехээр доошоо ороһон байха юм. Жэшээлэн хэлэбэл, энэ үе соо нефть гарган абалга 12 процентээр, нүүрһэ малталга—21 процентээр, булад хайлуулга — 40 процентээр хороо. Удаан саг соо хэрэглэгдэдэг эд товар үйлэдбэрилгэ 20 процентээр, автомобильнуудые бүтээн гаргалга—26 процентээр доошоо ороһон байна.

США-да үйлэдбэриин хороогдохотой хамта хүдэлмэригүйдэлгэ ехээр олошорон һүжэрнэ. Американска бүридхэлэй багадхагдаһан мэдээнэй ёһоор, энэ жэлэй түрүүшын квартал соо ямаршье ажалгүйшүүлэй тоо 5 миллион 200 мянгада хүрөө, энэнь дайнай хойто тээхи үеын эгээн ехэ тоо болоно. США-гэй профсоюзуудай мэдээнэй ёһоор, тэндэ 6 миллион хүн ямаршье хүдэлмэригүй байна. Гэхэ зуура, заримдаа хаа яа ажал хэдэг хэдэн миллион хүн тэрэ тоодонь ороногүй. Олоороо хүдэлмэригүйдэдэг ябадал Америкын Холбоото Штадуудай хүдэлмэришэдтэ баһа ехэ гай гасалан ушаруулдаг болонхой. Салин хүлһэнэй фондын ехээр хороогдоһонһоо, эд товарай үнэ сэнгэй улам хүндэржэ үргэлжэлһэн дээрэһээ, хүдэлмэришэн ангиин байдал улам муудана.

Экономическа шэнэ кризисэй болохоёо байһан тухайда буржуазна экономистнуудшье ходо хэлэдэг болонхой. Американска банкирнуудай, биржын маклёрнуудай «Бэрронс» гэжэ журнал США-гэй мүнөөнэй экономическа байдал тухайда иигэжэ бэшэнэ: «Улам олошоржо байһан баримта тэмдэгүүдһээ харахада, США 1958 он дотор бүри ехэшэг, эрьежэ ерэһэн унал гү, али экономическа кризис гэхээр юумэ үзэхээ байна. Хэрбээ тиимэ хадань, юумые сэхэ руунь нэрлэхээр саг болоо».

Американска профсоюзуудай удамарша Джордж Мини апрелиин 15-да үгэ хэлэхэ зуураа, иигэжэ мэдүүлээ: «Экономическа ябуулгын гүйсэдхэлһөө харахада, улам уруугаа орожо үргэлжэлхөөр шэнжэтэй байна. Экономическа толи соо наранай нэгэшье туяа харагданагүй». Промышленна үйлэдбэриин хороһон тухай, хүдэлмэригүйдэлгын улам олошорһон тухай мэдээнүүд, буржуазна экономистнуудай олон мэдэрэлгэһээ ойлгоходо, мүнөө сагай капитализм хүгжэхэ үедөө оронхой, кризисүүдһээ эсэслэн хагасанхай гэдэг номлолой шал худал байһые балшыса элирүүлнэ. Экономическа зүришэлдөөн, үйлэдбэриин эмхи гуримаа алдаһан байдал капитализмын эдэгэшэгүй үбшэн болонхой байһыень эдэ баримтанууд гэршэлнэ.

Манай орон дотор, бүхы социалистическэ оронуудта үйлэдбэриин эмхи гуримаа алдаһан ушар гэжэ байдаггүй: социалистическэ ёһо гурим хүндэ индустриин түрүү үүргэ хангаан, арадай ажахын бүхы һалбаринуудай таһалгаряагүй, таарууу зохидоор хүгжэхэ арга олгоно.

Социалистическэ промышленностиин, түрүүшын ээлжээндэ хүндэ индустриин эршэмтэй түргэн ургалта хүдөө ажахыгаа техникээр зэбсэгжүүлхэ, социалистическэ ёһоор шэнэдхэн хубилгаха шухала эрхэ байдал хангана. Һүүлэй жэлнүүдтэ абтаһан хэмжээнүүдэй ашаар ороной колхозууд, совхозууд бүри дээшээ дэбжэжэ, газар тариалангай, мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгээ нилээд ехээр нэмээгээ. Советскэ Союзнай хүдөө ажахын хэдэ хэдэн продуктнуудай талаар Америкын Холбоото Штадуудай хүдөө ажахын үйлэдбэриин хэмжээндэ дүтэлжэ байнхай, зарим продуктнуудай талаар хүсөөд, тэдэниие үйлэдбэрилгын хэмжээгээр США-е ахижа гаранхай. Жэшээлэн хэлэбэл, 1957 ондо Советскэ Союз дотор һү һаалга США-гэйхиин 95 процент шахуу болоһон, һүнэй тоһо абалга США-гэйхиһээ юрэнхыдөө дээшээ гараһан байгаа. Советскэ Союзнай шэниисэ ургуулан абалгаараа Америкын Холбоото Штадуудые хоёр дахинһаа ехээр үлүү гаранхай, сахарай свёкло үйлэдбэрилгээр—гурба дахин тухай, нооһо хайшалан абалгаар хоёр хахад дахин булюу болонхой.

Хүдөө ажахын бусад хэдэн шухала продукци бүри ехээр үйлэдбэрилхэ хэрэгтэ манай орон дотор мүн лэ горьтой амжалта туйлагдаа. Зүгөөр, США-е хүсэхэ ба урдань орохын тулада үшөөл ехэ юумэ хэхэ ёһотой байнабди. СССР-тэ хлопок ургуулжа абалга революциин урда тээхиһээ зургаа дахин нэмэһэн байха юм. Манай орон революциин урда тээ США-гэйхиһээ 14 дахин шахуу бага хлопок ургуулдаг байһан юм. Харин 1957 ондо СССР-тэ ургуулагдадаг хлопогой хэмжээн США-гэйхиин гурбанай хоёр хуби шахуу болоод байгаа. Гэхэтэй хамта, СССР-най хлопогой ургасын талаар США-һаа, дэлхэйн бусад бүхы оронуудһаа һураггүй үлүү гаранхай.

Колхозуудые улам саашадань хүгжөөхэ, машинно-тракторна станцинуудые хубилгаха тухай КПСС-эй ЦК-гэй февральска Пленумэй, СССР-эй Верховно Соведэй сессиин шиидхэбэринүүд орон доторхи хүдөө ажахын үйлэдбэриин шэнэ дэбжэлтэ хангаха байһаниинь дамжаггүй. Үйлэдбэрилэгдэдэг мяха, һү, тоһоной хүн бүхэндэ хүртэсын талаар Америкын Холбоото Штадуудые ойрын жэлнүүдтэ хүсэхын түлөө хүдэлөөн түрүү колхозууд, совхозуудай үүсхэлээр дэлгэрээд, нилээд ехэ аша үрэ үгэжэ байна, амгалан ёһоной энэ мүрысөөндэ бидэнэй илахамнай лабтай.

Хүдөө ажахымнай эдеэ хоолой зүйлнүүдые элбэг дэлбэг болгохо, арадай хэрэглэлэй зүйлнүүдые бүтээн гаргахада шухала түүхэй эд промышленностьдаа жэл бүри улам ехээр үгэдэг болохо аргатай. Эдэ арга боломжонуудаа бодото дээрэнь бэелүүлэн ашаглахын тула үдэр бүри оролдосотой нэтэрүүгээр лэ ажаллаха хэрэгтэй.

Һүүлэй жэлнүүдтэ промышленность болон хүдөө ажахыгаа хүгжөөхэ хэрэгтэ туйлагдаһан амжалтанууд юун тухай гэршэлэн харуулааб гэхэдэ, КПСС-эй XX съездын шиидхэбэриие, ороной арадай ажахы, ажалшадай байдал улам хүгжөөхэ зорилгоор партиин хараалһан хэмжээ-ябуулгануудай дүүргэлтые таһалдуулха һанаатай, партида харша Маленков, Каганович, Молотовой, тэдээндэ хамжаһан Шепиловэй һэдэлгэнүүдтэнь партиин, тэрэнэй Центральна Комитедэй эрид шанга харюу үгэһэниинь яшагүй зүб байгаа.

Советскэ Союз дотор промышленна, хүдөө ажахын үйлэдбэриин хүгжэн дэбжэһэн тухай тоо мэдээнүүдһээ харахада, совет араднай ленинскэ политика сэхэ шууд бэелүүлһэнэй үндэһөөр, Коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро ябажа, социалистическэ экономикоёо хүгжөөхэ хэрэгтэ түүхэтэ ехэ илалта туйлаад, манай оронние дэлхэйн хүсэн түгэлдэр индустриальна гүрэн болгоо.

Капитализмын хулһэнэй агентнууд—өөһэдынгөө хуби заяае капиталтай хүрмэн холбоһон, буржуазна худалша журналистнууд, литераторнууд, философууд болон экономистнууд политика һайн мэдэхэгүй хүнүүдые коммунизмаар айлган һүрдөөхэ гэжэ һэдэдэг байна.

Социализм, коммунизм гээшэ юуб? Энэ хадаа ниитын тодорхой гурим журамтай байгуулалта мүн. Энэнэй мандаһан газарта хүниие хүнэй мулжэхэ ябадал байхагүй, үйлэдбэриин бүхы хэрэгсэлнүүд обществын мэдэлдэ ороод, тэрэ обществын аша туһада хэрэглэгдэдэг. Тобшолон хэлэбэл, социализм, коммунизм гээшэмнай ажалшадта капитализмын үеынхиһөө үлүү һайн жаргалтай ажабайдал олгодог байгуулалта болоно. Социалистическэ общество эгээн демократическа ёһо гуримые үндэһэ болгон байгуулагданхай, хүн зониинь өөһэдынгөө ажалай жэшээгээр ашаг туһада хүртэдэг юм. Коммунизмын үедэ шадабариингаа зэргээр ажаллаха, хэрэглэлэйнгээ зэргээр обществын ашаг туһада хүртэхэ гол ёһон бэелүүлэгдэхэ гэжэ Маркс, Энгельс, Ленин хэлэдэг байгаа. Хүндэ энээнһээ үлүү һайн юун байхаб! Марксизм-ленинизмые шудалаагүй, олохон ажалша хүнүүд коммунизмын түлөө тэмсэлдэ жагсан бододог бэлэй. Тэдэнэрэй иигэжэ тэмсэһэн ушар шалтагаан юуб гэхэдэ, һайн һайхан байдалтай болохо гэжэ эрмэлзэдэг байгаа бшуу. Фабрикануудые—хүдэлмэришэдтэ, газарые — тарияшадта, амгалан байдал — арадуудта олгохо гэжэ Октябриин революциин үедэ Ленин хэлэһэн юм. Коммунистнуудай эдэ уриянууд бүхы ажалшадта ойлгосотой, тэдэнэй һанал бодол, хүсэл эрмэлзэлгые элирхэйлдэг байгаа. Тиимэ дээрэһээнь, үзэг бэшэг мэдэхэгүй хүдэлмэришэд, үзэг бэшэг мэдэхэгүй тарияшадшье манай партиие, Лениниие даган дабшадаг байһан юм. Тиихэдээ Ленин һайн һайхан ажабайдалай түлөө тэмсэлдэ бидэниие хүтэлхэ гэжэ ойлгодог байгаа. Хүсэ шадалаа хамтадхабал илалта туйлажа шадагдаха гэжэ тэдэнэр мэдэдэг байгаа. Тэдэнэр Ленинда этигэдэг, большевигүүдэй партида этигэдэг, тэдэниие дэмжэдэг байһан юм. Тэдэнэр өөһэдынгөө эрхэ сүлөөе, туйлалтануудые хамгаалан, контрреволюциие бута сохиһон, интервентнүүдые үй дэлдэн намнаһан пролетарска гүрэнэйнгөө бэеэ дааһан байдал аршалан хамгаалһан социалистическэ Эхэ ороноо бэхижүүлхын тула хохидол үзэхэһөө тунхаридаггүй байһан юм.

Социализмын булюу һайн байһаниинь мүнөө гансашье теоретическэ талаараа бэшэ, мүн ажабайдал дээрэ бодотоор гэршэлэн харуулагдаа. Социализмын теоретическэ удхашанар түрүүшээр заатагүй үсөөн хүнүүдтэ, ядахадаа революционно хүдэлмэришэн ангиин түрүү зэргын хүнүүдтэл мэдэгдэһэн байдаг. Харин тиихэдэ ниитын байгуулалтые хубилгаха хэрэг үргэн олон ажалша зоноор шиидхэгдэдэг байна бшуу. Тэдэниие ажабайдал социализмын түлөө тэмсэлдэ жагсаана. Тиигээд энэ тэмсэлдэ олон түмэн арад зоной орожо захалхада тодорхой замаар, коммунистическэ общество байгуулха замаар дабшажа ябаһан энэ асари ехэ урасхалые тогтоожо шадаха тиимэ хүсэн байхагүй, байхашье арганьгүй. Шэнэ ажабайдал байгуулжа байгаа олон түмэн арад зоной зохёон байгуулхы агууехэ хүсэн Советскэ Союзай жэшээ дээрэһээ үнэншэмөөр харагдана. Энээниие мүн социализмын оронууд — Хитад, Польша, Чехословаки болон бусад оронууд элитээр харуулна.

Социализмын, капитализмын оронуудта промышленна үйлэдбэриин ургалтые элитээр харуулһан статистическэ иимэ мэдээн бии:

Онууд	Социалистическэ оронуудта	Капиталистическэ оронуудта
1937	100 процент	100 процент
1950	365	141
1955	706	189
1957	867	202

1937 ондо өөһэдынгөө газар дайда дээрэ үйлэдбэрилһэндөө орходоо 1957 ондо социалистическэ оронууд промышленна үйлэдбэреэ дүрбэ хахад дахинаар дээшэлүүлээ. 20 жэлэй саада тээ СССР-эй гансаараа социалистическэ орон байһыень хараадаа абаха болоо һаа, энэ саг соо капиталистическэ системэдэ промышленностиин оройдоо 2 дахин ургэдөөд байхада, социалистическэ системын промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 9 дахин шахуугаар ургаа.

Зоной хэрэглэмжын, ажаһуудал һайжаруулгын эд хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилэн гаргалгада Советскэ Союз анхаралаа багаар табина гэлдэжэ байжа социализмын дайсад маниие доромжолдог, хашхаралдадаг байһан юм. Маниие буржуазна политическэ ажал-ябуулагшад шүүмжэлдэг һэн. Капиталистическэ ажабайдалай «сэнгүү һайханиие» магтажа, социализм тухай худал хуурмаг юумэнүүдые тараажа мэргэжэһэн империалистнуудай зарсанар маниие али болохоор муушалдаг байһан юм. Элдэб эсын номнолшод, ревизионистнууд болон реформистнууд Советскэ Союзда, тэрэнэй политикада харата һанаагаар добтолдог байгаа. Бидэнэр хүдэлмэришэн ангиие хамгаалагшад гээшэбди, хэтэрхэдээ зариманиинь тэрэнэй ударидагшад гээшэбди гэжэ өөһэдыгөө тоолодог байгаа. Ажалые капиталай дарлалтаһаа сүлөөлхын түлөө тэмсэжэ байһан хэбэртэйгээр аашалалдаад, тэдэнэр үнэн дээрээ капитализмын тухирдаһанууд болоно. Социализмын ёһотой амжалтануудые далдалжа, тэрэниие шүүмжэлжэ, социалистическэ оронууд тухай элдэб худал хуурмаг юумэнүүдые тараажа, мүнөөнэй капитализмые сагааруулжа байхадаа хуурмаг социалистнууд хүдэлмэришэн ангиин революционно хүсэнэй дэлгэрхые һаатуулна, тэрэнэй ангиин мэдэрэлые мохооруулна, ангиин тэмсэлэйнь шангадалгые тогтооно, тиигэжэ капитализмда туһална гээшэ.

Коммунистическэ парти, Советскэ правительство арад зоной хэрэглэмжые тооногүй гэһэн хэбэртэйгээр манай дайсад һэнгэргүйгөөр шашалдажа байдаг һэн. Сөёл болбосоролой аша туһые сэгнэдэггүй, һайн һайхан эрмэлзэл, хэрэглэмжэгүй хубхай яндан, холо бодолгүй, культура багатай хүнүүд шэнгеэр маниие тэдэнэр харуулхаяа һэдэдэг байгаа.

Дайсадай хэды иигэжэ худал хуурмагаар муушалжа, хара һаналаар доромжолжо байгаашье һаань, совет арад, Коммунистическэ парти агуухэ Ленинэй зааһан, өөрынгөө харгыгаар найдамтайгаар урагшаа дабшажал ябаа. Үйлэдбэриин шэнэ арга бии болгожо, саашань хүгжөөхэ, оронойнгоо материально-техническэ базые дэбжээхэ, тэрэниие хэдэн зуун жэлэйнь гээгдэлһээ гаргаха гээшэ ниитын байгууламжые шэнэдхэн хубилгаха, шэнэ ажабайдал зохёохо хэрэгтэ гол шухала, шиидхэхы удхашанартай байһыень Коммунистическэ парти һайнаар мэдэжэ байгаа. Оронойнгоо бодото эзэд болоһон, шэнэ ажабайдал зохёон байгуулжа байгаа совет хүнүүд энэ арсашагүй үнэн зүб үзэл сурталаар хүмүүжүүлэгдэдэг байба. Гол шухала зорилгоёо шиидхэхын тулада—Эхэ оронойнгоо хүсэ шадалай, һалбаран бадаралгын, арад зонойнгоо ажана һайн байдалай, зол жаргалай үндэһэ һуури болохо социалистическэ хүгжэнги экономико байгуулхын тулада манай хүнүүд мэдэжэ байгаад өөһэдынгөө хэрэглэмжэнүүдые хизаарлаһан, өөһэдынгөө аша туһые харангүй, саг зуура дутамагааршье байхада болохо гэжэ тоолоһон байна.

Хүндэ индустриеэ хүгжөөхэ гээшэ бүхы ажалшадай эгээл һанаагаа табиха, гол зорилгонь байгаа. Ажабайдал иигүүлнэ гэжэ тэдэнэр мэдэдэг һэн. Жэшээлхэдэ, урдань хаанта Россин үедэ тарияшан өөрөө үлдэжэ байбашье, морёо үхүүлхэгүй гэжэ оролдодог байгаа. Юундэб гэхэдэ, мориной үхөөл һаа, тарияшанай ажал унажа захалха байгаа бшуу.

Социалистическэ индустри гээшэ манай ёһотойл унаамнай гэжэ совет хүнүүд һайнаар мэдэдэг байгаа, мэдэжэшье байна. Энээнэй ашаар бидэнэр түүхэтэ илалтануудые туйлаабди, саашадаа бүри үндэр дээдэ илалтануудые туйлахабди.

Промышленность болон хүдөө ажахыгаа һэргээн бодхоохо, ехэ ехэ барилгануудые хэжэ байха үедөө советскэ патриодууд эрхим шанарай, онсо сэбэр түхэлтэй хубсаһа үмдэншьегүй, һайн һайханаар һууха дуратай, юугээршье дутамаггүй баян, культурнаар һууханаа арсахагүйшье байгаа һаа, даб дээрэ хубэнтэй хубсаһа үмдөөд ябахадамнай, ажаһуудалай зарим шэмэглэлтэнүүд үгышье байхадамнай болохо гэжэ тоолоһон байна.

Хүсэн түгэлдэр социалистическэ экономикэ байгуулха гол зорилгоёо шиидхэжэ байха зуураа парти, правительство арад зонойнгоо ажаһуудалые һайжаруулхын, орон доторо наука болон сөёл культурын амжалтатайгаар хүгжэхын, ёһотойгоор һалбаран бадархын тулада бүхы юумэ хээ.

Кризис, доошоо унаха гээшые мэдэдэггүй социалистическэ промышленностиингоо амжалтын, тэрэнэй түргэнөөр, жэгдээр хүгжэһэнэй ашаар бидэнэр хүдэлмэришэн ангиин ёһотой хохидол зоболон байһан ажалгүйдэлгэ гээшые сүм усадхаабди, хэдэн арбан миллион хүнүүдые үйлэдбэридэ хабаадуулаабди. Түлөөһэгүйгөөр һуралсадаг, эмнүүлдэг байһыень, гүрэнэй зүгһөө үгтэдэг пенси, бусад түлэлгэ болон хүнгэлэлтэнүүдые, тэрэшэлэн хүдэлмэриин үдэрэй бо[illegible]зорой хороогдоһониие хараадаа абахада, хүдэлмэришэдэй бодото олзо доход революциин урда тээхидэ орходоо таба дахинаар ургаа.

Хүдөө ажахые социалистическэ ёһоор шэнэдхэн хубилгаад байхада, үгырэн хооһорхо, газаргүйдэхэ, уру гаса муутай жэлнүүдтэ ходоолдо үлэсхэ үлбэртэхэ гэхэ мэтын тарияшадай айхабтар хүндэ зоболонгууд орон доторнай хойшолонгүйгөөр үгы болгогдоо. Ажалша тарияшадай бодото олзо доход революциин урда тээхидэ орходоо зургаа дахин шахуугаар дээшэлһэн байна.

Үхэлэй эрид үсөөржэ, хүнүүдэй наһанай ута болоһон ушар хадаа манай орон дотор арад зоной байдалай һайн болоһониие элитэмээр гэршэлэн харуулна. Революциин урда тээхидэ орходоо СССР дотор хүн зоной үхэл дүрбэ дахин, тэрэ тоодо үхибүүдэй үхэл зургаа дахинһаа үлүүгээр хороһон байна. Хаанта Россида США, Англи, Германида орходоо хоёр дахинһаа үлүүгээр хүнүүд үхэдэг байһан юм. Мүнөө СССР дотор хүн зоной үхэл дэлхэй дээрэ эгээл бага. Революциин урда тээхи Россинхида орходоо мүнөө хүнэй наһан манайда хоёр дахинһаа үлүү ута болоо.

Илангаяа һүүлэй үедэ гэр байрануудые олоор бариха талаар манай орон дотор ехэ юумэн хэгдэжэ байна. Гансахан һүүлэй дүрбэн жэлэй соо городууд болон хүдэлмэришэдэй тосхонуудта хамта 150 миллион гаран дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд баригдаа. Энэ үе соо хүдөө нютагуудта хоёр миллион хахад гэрнүүд баригдаба. Тиигэжэ һүүлэй дүрбэн жэл соо городууд болон хүдэлмэришэдэй тосхонуудта хорин жэл соо —1918 онһоо 1939 он болотор баригдаһантай адли олон гэр баригдаһан байна. Тиибэшье гэр байрын асуудал үшөө эгээн хүндэ асуудал байһан зандаа. Энэниие хараадаа абажа, парти, правительство ажалшадай гэр байраар дуталдаха ябадалые усадхахын тулада ойрын 10—12 жэл соо гэр байрануудые бариха тон ехэ программа хараалба.

Энэ программые дүүргээд байхада гэр байрын асуудал бүримдөө шиидхэгдэшэхэ бэшэ юм. Тиибэшье ябабашье, гэр абахын тулада байһан ноохи «карточна системэ» гэдэгые усадхаха, гэр байрын хэрэглэмжые хангаха арга боломжо олгохо байна.

Гэр байра барилгаар парти, правительствын хараалһан программа амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна, тэрэ программа бүри богони болзорто дүүргэмээр гэжэ найдаха болохо гэжэ һая үнгэрһэн барилгын Бүхэсоюзна зүблөөн харуулаа.

Мүн культурна барилгын талаар шье Советскэ Союзай туйлаһан амжалтанууд ехэ. Наука, техникэ, сөёл культураяа хүгжөөлгэдөө туйлаһан элитэ амжалтануудыемнай капиталистическэ оронуудтахи манай дайсадшье арсанагүй. Мүнөө сагай наука, техникын шэнэ, шиидхэхы һалбаринуудта—атомай хүсые хэрэглэлгэдэ, реактивна самолёдуудые, түби хоорондын баллистическэ ракетэнүүдые бүтээн гаргалгада гайхамшагта амжалтануудые туйлажа, Совет орон бүхы дэлхэйе гайхуулаа. Имагтал манай социалистическэ орон анха түрүүн дэлхэйн бүмбэрсэг тойрохо хэмэл одо бүтээгээд, замбуулин руу амжалтатайгаар табижа, наука, техникын шэнэ үе саг нээгээ ха юм.

Иимэл даа, Совет орон иимэ гайхамшагта амжалтануудые туйлаад байна. Иимэ амжалтануудые туйлахын тулада граждан дайн, интервенциин үеын һандарал эбдэрэлһээ, үлэсхэлэн хооһон сагуудһаа эхилээд, һүүлээрнь ажахыгаа һэргээн бодхоохо ехэ хүдэлмэриин, д...

(*Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта*)

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэhэн элидхэлэй үргэлжэлэл

түрүүшын табанжэлэй зохёон уулхы ажалай жэлнүүдтэ, Эсэ роноо хамгаалгын дайнай, тэрэ hүүлээр хүшэр хүндэ хойшолон ыень дабан гараха хатуу шэ шалгалта соогуур айхабтар хүшэр хүндэ зам гаталжа гараа. Энэ түүхэтэ ехэ замдаа манай зон үндэр мэдэрэлтэй байhа жэшээлэшэгүй тэсэбэритэй, мү эгүй зоригтой, зориhондоо хү н тула тэмсэлдээ нугалшагүй лзэлгэтэй байhанаа харуулаа. ализм гээшэ арад зоной дунда ехэ барагдашагүй зохёон бай хы хүсэ үүдхэдэг, дарлагшад элдэб хубалзад болон зоной hорогшэдhоо сүлөөлэгдэhэн ын зам дээрэ ниитын байгуу ын хайшан гэжэ үзэгдөө дуул үй түргэнөөр хүгжэдэгые эдэ э харуулна.

үнөө хүндэ промышленностьяа ухайгаар хүгжөөгөөд, наука, кэдээ амжалтануудые туйлаад адаа хүндэ индустридээ түшэг тэрэнэйнгээ саашанхи хүгжэлтэдэ хохидол ушаруулангүй, арад зоной хэрэглэлэй эд бараануудые, үйлэдбэрилэн гаргалгаяа бүри түргэнөөр хүгжөөхэ, тусхайлан хэлэхэдэ, арад зониие гутал, хубсаhаар элбэг хангахын тула ойрын жэлнүүдтэ гутал, бүд ехээр гаргадаг болохо аргатай болохобди.

Арад зоной хэрэглэлэй эд бараануудые үйлэдбэрилэн гаргалгаяа горьтойхоноор ехэдхэхын тулада бодото түүхэй эд хэрэглэхэтэеэ хамта, тэдэнэй хүдөө ажахыhаа орэлго жэл бүри ехэ боложо байна, химическэ бодосуудhаа хэмэл, холимог материалнуудые үйлэдбэрилэн гаргалгаяа түргэн темптэйгээр хүгжөөхэ гээшэ шухала болоод байна.

Арад зоной хэрэглэлэй эд товарнуудые гаргаха, арадай ажахын хэрэглэмжэнүүдые хангаха зорилгоор богони болзорто холимог материалнуудай хүсэн түгэлдэр промышленность байгуулхын тулада химическэ промышленностьяа хүгжөөлгэдэ анхаралаа табиха шухала болоо.

II. Арадай ажахыда химическэ промышленностиин удхашанар ба тэрэнэй саашадаа хүгжэхэ арга боломжонууд тухай

хэдүүд!

үнөө манай сагта оронойmнай эмикын хүгжэлтэдэ, арадай ын алишье hалбариин хүгжэл химическэ промышленность бүэ удхашанартай боложо байна.

волюциин урда тээ Россида өө химическэ промышленность э байгаагүй юм. Техническэ араа гээгдэнги хэды едыхэн приятинууд байхадаа олонхи кариин капиталай гарта байжа, адын гүрэнүүдhээ зөөжэ асар түүхэй эдhээ ехээр дулдыдадаг аа. Тиин гэтэр орон дотор хими томо үйлэдбэри бии болгохо й эдэй айхабтар ехэ урхай байhан, ородой агууехэ эрдэм В. Ломоносовой үндэhэ hуу абиhан ороной химическэ нау рьтойхон дээдэ хэмжээндэ бай юм. Ородой гайхамшагта эр эд-химигүүд Д. И. Менделеев, Бутлеров болон бусад ганса ородой бэшэ, бүхы дэлхэйн хи скэ наукые баяжуулhаниинь эжэ.

одой түрүү эрдэмтэд оронойн химическэ промышленностиие өөхэ шухала байhыень мэдэр эн. «Россин ерээдүйн хүгжэл тэжэ Д. И. Менделеев бэшээ -болохоёо байгаа промышлен түгжэлтэтэй нягта холбоотой аниинь сохом». Тэрэ иигэжэ он тэмдэглэhэн байгаа: «...Оро промышленна ургалта хадаа ы махабадын ургалтатай адли бэеынгээ нэгэ жэгдэ хоол аба нэгэ жэгдэ ургажа байдагтай ургажа байгаагүй hаа, ураг й hайнаар дабшахагүй зэргэ Харин тиихэдэ химическэ заво промышленна хүгжэлтын шу хубинь хододоо байха...Хими заводуудай хүгжэлтэ хадаа ышленностиин бусад олон hал нуудай хүгжэжэ байhаниие улха онсо шэнжэ болон арга эл болохо байна» (Зохёолнуу 1 том, 31-дэхи хуудаhан, 19 789—790 хуудаhанууд).

оноо индустриализацилха үедэ скэ Союз дотор шэнээр бай гдаhан хүндэ индустриин hал нуудай тоодо химическэ промышленность оролсоно.

ай орон дотор социализм бай а гайхамшагта түсэб зохёохо а, В. И. Ленин бүри 1918 ондо э бэшээ hэн: «Ажалай үйлэд н бүтээсэ дээшэлхэдээ, тон ндэ, хүндэ индустриин мате ына үндэhэ hуури хангаха: тү, түмэр үйлэдбэрилгэеэ, маши бүтээлгэеэ, химическэ промышленностьяа хүгжөөхэ эрил табиха байна» (Зохёол й 27 том, 228-дахи хуудаhан). е электрификацилха Ленинэй дотор химическэ промышлен ие горьтойхоноор хүгжөөхэ хараалагдаhан байгаа.

оноо индустриализацилха ха угам бэелүүлхэдээ парти Ле энэ заабариие хүтэлбэри бол hэн. Түрүүшын табанжэлнүү эдэ СССР дотор мүнөө сагай түгэлдэр химическэ промышленность байгуулагдаа. Арбаад жэл 0 шахуу химическэ предприя , тэрэ тоодо «Апатит» гэжэ малтамалай-химическэ кэм , Березниковско, Горловско, ногорско, Воскресенскэ, Нев Константиновска азодой, су фадай заводууд, калиин Со ска, Ярославскиин резино-ас н комбинадууд болон бусад томо комбинад, заводууд ба элан байна.

одой болон анилино-шэрэлгын шленность шэнээр бии бол ко, хэмэл утаhа, пластмасса химическэ бусад бодосуудые бэрилгэ эмхидхэгдээ. Тон бо болзорто холимог каучук үй рилэн гаргадаг боложо, манай уд шухала амжалта туйла айна. Хүгжэнги химическэ про ленностьтай Германиhаа, США-hаа хэдэн жэл урдуур Советскэ Союз дотор иимэ каучук гаргагдадаг болоhон юм. Химическэ промышленностиин түүхэй эдэй өөhэдын базатай болохо талаар ехэ хүдэлмэри хэгдээ.

Түрүүшын табанжэлнүүдэй түсэбүүдые амжалтатайгаар бэелүүлhэнэй ашаар манай химическэ промышленность арадай ажахын түрүү hалбаринуудай нэгэн болоо; 1928 онойхидо орходоо 1940 ондо химическэ зүйлнүүдые үйлэдбэрилэн гаргалга 15 дахинаар ургаа hэн.

Гитлеровскэ Германи гэнтэ дайгаар орожо, гурбадахи табанжэлэй түсэбэй дүүргэлтые таhалдуулhан байна. Тэрэ түсэб соо хими хүгжөөлгэдэ ехэ анхарал хандуулагдаhан байха юм.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда советскэ арадай илалта туйлаха хэрэгтэ химическэ промышленность ехэ үүргэ дүүргээ. Хүсэн түгэлдэр химическэ промышленность бии болгожо, саашадань хүгжөөхэ тухай манай партиин политикын зүб байhаниинь эндэhээ элитээр харагдаhан байна.

Энэ дайн манай химическэ промышленностьда айхабтар ехэ хохидол ушаруулаа. Оронойmнай хүдэлжэ байhан химическэ предприятинуудай хахадhаа олонхинь hандаргагдаhан, үгы хэгдэhэн байха юм.

Дайнай hүүлэй жэлнүүдтэ химическэ промышленностьяа hэргээн бодхоохо, саашадань хүгжөөхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдаа.

1957 ондо химическэ промышленностиин бүтээн гаргаhан продукци дайнай урда тээхи 1940 онойхидо орходоо 5 дахин ехэ байба. Хэрбээ энээниие 1913 онойхитой сасуулха болоо hаа, 112 дахин ехэ болоно.

Мүнөө Советскэ Союз химическэ продукци үйлэдбэрилэн гаргалгаар США-гэй hүүлдэ дэлхэй дээрэ 2-дохи hуури эзэлнэ. Химическэ промышленность хүгжөөлгөөрөө манай орон хүгжэнги промышленностьтай капиталистическэ оронуудые ахин гаража байнхай. 1956 ондо СССР дотор химическэ продукци үйлэдбэрилэн гаргалга 1937 онойхидо орходоо долоо дахин дээшэлээ, харин тиихэдэ США-дэ—4,1 дахин, Англида—3 дахин, Францида—2,3 дахин, Германиин Федеративна Республикада —2,1 дахин дээшэлhэн байна.

Химическэ продукци ехээр үйлэдбэрилэн гаргагдадаг болобошье, арадай ажахыда химическэ үшөөл олон зүйлэй бодосууд мүнөө дээрэ аргагүй дуталдаад байна.

Хэмэл, холимог утаhануудые, пластмасса болон бусад холимог материалнуудые үйлэдбэрилгөөр бидэнэр зарим капиталистическэ оронуудhаа үшөөл горьтойхоноор гээгдэнэбди. Жэшээлхэдэ, хэмэл, холимог утаhа гаргалгаар СССР дэлхэй дээрэ зургаадахи hуури, пластмасса гаргалгаар —5-дахи hуури эзэлнэ.

Урда хэлэгдэhэнэй ёhoop, Советскэ Союз холимог каучугай орон юм. Теэд холимог каучук үйлэдбэрилэн гаргадаг промышленностиие эдеэ хоолой түүхэй эдhээ экономическа талаараа химда, эдеэ хоолдо ородоггүй түүхэй эдтэ (нефтиин газ) оруулха шухала байhан тухай манай химическэ промышленностиин хүтэлбэрилэгшэдэй ехээр хожомдожо ойлгоhон дээрэhээ мүнөө бидэнэр холимог каучук үйлэдбэрилэн гаргалгаараа, бусад капиталистическэ оронуудые бултыень суг абахадашье холохон үлүү ехээр холимог каучук үйлэдбэрилэн гаргадагшье hаа США-hаа гээгдэжэ ябаhабди. Һая болотор химическэ шэнэ үйлэдбэри хүгжөөхэ хэрэгтэ зохихо анхарал хандуулагдадаггүй байгаа, энээндэ тон түрүүн Химическэ промышленностиин министерство, манай түсэблэлгын органууд зэмэтэй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Промышленностиин эдэ hалбаринуудай хүгжэлтын гээгдэжэ ябаhанай шалтагаануудай нэгэн юуб гэхэдэ, Химическэ промышленностиин министерство, мүн урдань байhан Нефтиин промышленностиин министерство холимог зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэдэ эгээл бэлэн, химда түүхэй эд болохо нефть абажа байха үедэ гарадаг, мүн байгаалиин газуудые тоодоггүй байгаа. Нефть буйлуулан гаргадаг заводуудай газуудые хэрэглэхэ химическэ багахан предприятинуудые барижа байха гэhэн хараа шэглэл табигдаhан юм. Теэд иимэ заводуудhаа гарадаг газ багахан байхаhаа гадна, ямар түлишэнүүдэй үйлэдбэрилэн гаргагдаhаар шанарынь хубилжа байдаг, тиигэжэ химическэ үйлэдбэриин хүдэлмэридэ бэрхэшээлнүүд ушардаг байгаа. Нефть абадаг газарта нефтьхимическэ хүсэ ехэтэй предприятинууд баригдадаггүй hэн.

Химическэ, нефтиин промышленностиин хүтэлбэрилэгшэд нефть буйлуулан гаргадаг заводой тонко газ бүхэнэй түлөө хоорондоо удаан саг соо арсалдадаг аад, түлишэ малтан абажа байха үедэ гарадаг хэдэн миллиард кубометр үнэтэ газай галдагдажа байхада миин, hанаа амар хаража байдаг байгаа. Тааруулжа хэлэхэдэ, хэдэн hүри үбhэ, талхаяа, улаhан бүд, сэмбээ үжөөжэ, гутаажа байhан аад, нэгэ хуудаhа саарhанай дүрбэнэй нэгэ хубиин түлөө тоосолдожо байдаг Гоголиин Плюшкинтай тэдэнэр адлирхуу болодог байгаа бшуу.

Манай Химическэ промышленностиин министерствын удаан саг соо техническэ буруу политика ябуулжа байhанай гэмээр орон доторнай холимог материалнуудые үйлэдбэрилэн гаргалгые хүгжөөлгэ хойшо татагдажа байhан юм.

Түсэблэлгын органууд болон Химическэ промышленностиин министерство химическэ промышленностиин шэнэ hалбаринуудые хүгжөөлгэдэ хүсэд хүрэхөөр мүнгэ зөөри hомолдоггүй, тиигээд тэрэнээшье тон хангалтагүйгөөр хэрэглэдэг байгаа.

Манай машина бүтээлгын промышленностиин үйлэдбэрилэн гаргадаг химическэ түхеэрэлгэнүүд хилын саанахи оронуудай эрхим hайн түхеэрэлгэнүүдhээ техническэ талаараа заримдаа муу байдаг тухайнь хэлэхэ хэрэгтэй.

Тэрэшэлэн холимог материалнуудай талаар научна-шэнжэлэлгын хүдэлмэри хэлгэдэмнай бии байhан горьтойхон дутагдалнууд химическэ промышленностиин шэнэ hалбаринуудай хүгжэлтын гээгдэжэ ябаhанай гол шалтагаануудай нэгэн болоно.

Химическэ промышленностиие ёhотой түргэнөөр хүгжөөхын тулада илангаяа холимог материалнуудай промышленностиин энэ дутагдалые эрид шууд усадхаха шухала.

Нүхэдүүд! Химическэ промышленностьяа түргэн темптэйгээр хүгжөөхэ шухала байhыень КПСС-эй XX съезд мэдэрээ hэн. Мүнөө хүндэ индустридээ, бүхы промышленностьдаа мэдээжэ амжалтануудые туйлажа, саашадаа химическэ промышленностьяа эрид түргэнөөр хүгжөөхэ шухала бүхы арга боломжотой болоод байнабди.

СССР-эй Госпланай даб дээрэ тооложо гаргаhанай ёhoop, 1965 ондо 1958 онойхидо орходоо аммиак, каустическэ содо, кальцинированна сода, сернэ кислота, автошина хоёр дахин шахуу ехээр, холимог каучук 2,5-hаа үлүү ехээр абтаха гэжэ хараалагдана. Мүн тэрэшэлэн минеральна үтэгжүүлгэ горьтой ехээр үйлэдбэрилэн гаргахаар хараалагдана.

1959—1965 онуудта арадайнгаа ажахые хүгжөөхэ холын хараата түсэб баталха үедэ бүхы hалбаринуудай, мүн тон шухала зүйлэй продукциин талаар химическэ промышленностиие хүгжөөхэ асуудал бүхы дээрээ хаража үзэгдэхэ юм.

Хэмэл ба холимог утаhа бүри ехээр абадаг болохо тухай пластмасс болон бусад холимог зүйлнүүдые, мүн тэрээгээр хэдэг юумэнүүдые хүн зоной, промышленностиин эрилтэ хангахын тула бүри ехээр үйлэдбэрилдэг болохо тухай асуудал химическэ промышленностиие хүгжөөлгын эгээн шухала асуудалнууд сооhoo онсо ехэ удхашанартай боложо байнхай.

Холимог зүйлнүүдые бүтээхэ хэрэгтэ иимэ ехэ удхашанар яахадаа олгогдоно гээшэб? Яахадааб гэхэдэ, нүхэдүүд, эдэ зүйлнүүдые түргэнөөр бүтээн гаргадаг болоо hаамнай, арадай хэрэглэмжын бараа бүри элбэгээр гаргадаг болохын тула айхабтар ехэ түүхэй эд нэмэжэ абаха арга манда олгохо, тиин энэ түүхэй эдые хүдөө ажахын түүхэй эдтэй хамтаруулхада бүд бараа, гутал, хубсаhаар хүн зоной эрилтые эгээн ойрын жэлнүүдтэ хүсэд hайнаар хангаха юм. Холимог материалнуудай удхашанарынь ямар байнаб гэбэл, үйлэдбэрилгын хүсэнүүдэй хүгжэлтын мүнөөнэй шатада тэдэ материалнууд техническэ саашанхи хүгжэлтымнай, арадай ажахын бүхы hалбаринуудта ниитын ажалай бүтээсын улам дээшэлэлгын тон шухала эрхэ нүхэсэл болоно.

Богонихон болзор соо химическэ промышленностиие түргэнөөр хүгжөөхэ, полимер бүтээлгээр хүсэ ехэтэ промышленность байгуулха зорилго мүнөө хойшолуулагдашагүй тон шухала зорилгонуудай нэгэн болгогдон табигдана. Мүнөөнэй эрхэ байдалда энэ асуудал гүрэнэй болон политическэ айхабтар ехэ удхашанартай боложо байна.

Полимер гэдэг юун гээшэб? Хэнэйшье мэдэhээр полимер гээшэмнай молекулэ ехэтэй органическа нэгэдэлгэнүүд мүн. Иимэ нэгэдэлгэнүүдэй бии болодогыень 100 шахуу жэлэй саада тээ манай эсэгэ ороной хүн, ородой агууехэ химик А. М. Бутлеров шэнжэлэн олоhон юм. Зүгөөр тэрэ шэнжэлгынь удаан саг соо бодото дээрээ хэрэглэгдэдэггүй байгаа. Тэрээнhээ байтагай химическэ олохон процессүүдэй үедэ полимерэй бии болошоо hаань, химигүүд ехэл аюул тохёолдобо гэжэ hанадаг бэлэй. Иигэжэ полимерэй бии бололгые «дабирхайталга» гэдэг. Жэшээлбэл, кокс гаргалгын үедэ шулуу нүүрhэнэй дабирхайтахада коксохимигүүд удаан саг соо ехэл зобожо байhан юм. Энэ дабирхайнь ямар юумэнhээ бии болодогой, тэрэниие хайлуулха аргын мэдэгдэтэр лэ дабирхай гарадаг ябадал үйлэдбэридэ ехэхэн hаалта болоно гэжэ тоологдодог hэн. Мүнөө болоод байхадаа шулуу нүүрhэнэй дабирхайгаар пластмасс, будаг хэхэ, мүн фармацевтическэ промышленностьда тон үнэтэй түүхэй эд, хангал hайхан үнэртэй бодосуудые хэдэг болонхой. Дабирхайгаар хэжэ болохо эдэ продуктнуудай үнэ сэнгын коксын үнэ сэнтэй адли юм гэжэ хэлэхэдэ эли болоно. Техникын түүхэhээ иимэ жэшээнүүдые үсөөн бэшэ харуулжа болохо юм. Вольфрам гэжэ мэдээжэ металл шэнжэлэн олгодоhонойнгоо hүүлээр аяар 100 шахуу жэл соо хэрэглэгдэдэггүй байhан ба рудатай холилдоходоо хоротой муу гэжэ тоологдодог байhан юм. Вольфрамтай холилдоhон руда хайлуулхада металл багаар абтадаг hэн: вольфрамhаал боложо иимэ юумэн болодог шэнги байгаа. «Вольфрам» гэhэн үгые тайлбарилжа хэлэбэл, «үлэгдэл», «баар» гэжэ дэмы нэрлэгдэдэггүй юм. Онсо хатуу булад шудхахадаа, электрическэ приборнуудые хэхэдээ, мүнөө вольфрамгүйгөөр оройдоо бүтээхын аргагүй байдаг. Мүн никель гэдэг үнэтэй металлшье нэгэ үедэ иимэрхүү байдалда ороhон юм. Нефть болбосоруулдаг промышленностиин hаял хүгжэжэ байха үедэ бензиншье баhал хэрэггүй холисо зүйл гэжэ удаан саг соо тоологдодог бэлэй.

Полимернэ зүйлнүүдэй бии болодог ябадалые ойлгон зүбөөр хэрэглэжэ, шухала шанартай хэрэгсэлнүүдые абажа hурахын тула үни удаан жэлнүүд хэрэгтэй байhан юм. Энэ талаар туйлагдаhан амжалтанууд ямар юумэндэ хүргөөб гэбэл, мүнөө полимерые үйлэдбэрилгэ промышленностиин тон шухала hалбари болонхой.

Эдэ материалнуудай олонхииень hэлгэгшэ, оронсог зүйлнүүд, ямар нэгэн муу шанартай юумэнүүд гэжэ hанадаг ябадал hаяхан болотор дэлгэрэнхэй байгша hэн. Теэд үнэхөөрөө болоходоо мүнөөнэй пластмасс болон полимернэ зүйлнүүд хадаа оронсог зүйлнүүд бэшэ, харин ёhотойл hайн шанартай бодото материалнууд мүн. Эдэ материалнууд шанарайнгаашье талаар, бүхэ байлгаараашье, хүнгэнэйнгөөшье талаар, мүн бэлээр абтадагайнгаашье талаар урдань байгаали дээрэ мэдээжэ бүхы материалнуудhаа, металлнуудhаа холо үлүү hайн зүйлнүүдые абаха арга олохон ушарта олгодог юм.

Жэшээ болгон холимог утаhые абаад үзэел даа. Энэ утаhан шанарайнгаа талаар, гадаада үнгөөрөө, мүн хэрэглэгдэдэг шанарайнгаа талаар арадай хэрэглэмжын эд бараа бүтээлгэдэ шэнэ зүйлэй хэрэгсэл болоно, олохон талаараа ёhотой утаhанhаашье үлүү hайн байдаг Холимог материалаар дулаан хубсаhа, гадар, дотор хубсаhа, гутал оёо hаа, тэдэниие хүн зомнай ёhотой эдээр хэhэн зүйлнүүдhээ дутуугүй дуратайгаар хэрэглэхэ байна. Гэхэ зуура, холимог материалаар хэhэн эд бараа ёhотой эдээр хэhэн юумэнүүдhээ хямда болохо юм. Энэнь хүн зондомнай ашагтай hайн бшуу. Жэшээлбэл, ёhотой каракуль арhаар оёhон үбэлэй малгай 367 түхэриг сэнтэй байгаа hаа, хэмэл каракуль малгай 60 түхэриг хүрэхэгүйхэн сэнтэй болохо байна; хониной арhаар оёhон дэгэл 1600 түхэриг сэнтэй hаа, хэмэл арhаар оёhон дэгэл тухайлбал, мянган түхэригтэ болохо байна. Тиихэ зуураа, энэнь гадаа тээhээшье, мүн бүхөөрөөшье хониной арhаар оёhон дэгэлhээ дутахагүй бшуу даа. Тусгаар элдэгдэhэн хониной арhаар оёhон эхэнэр пальто 4000 шахуу түхэриг сэнтэй, харин хэмэл арhаар оёhон эхэнэр пальто тухайлбал 1000 түхэригтэ болохо байна.

Холимог утаhан хадаа мүнөө мэдээжэ, ёhотой бүхы утаhануудhаа, тэрэ тоодо торгонhоошье бүхэ байдаг. Холимог утаhан нороходоошье муудадаггүй юм. Харин холисогүй торгон нороходоо шанарынь муудашадаг ха юм. Иимэ hайн шанартай байhан туладаа, холимог утаhан болбол оймhо, дотор хубсаhа, трикотажна зүйлнүүдые, гадар хубсаhа оёходо бүри ехээр хэрэглэгдэдэг боложо байнхай.

Лавсан гэдэг утаhан хэрэглэмжыншье, техническэшье талаараа айхабтар hайн шанартай юм. Иимэ утаhан бүхэшье, зөөлэншье байдаг. Гадаа тээhээнь харахада ноohoнтой аб адли, балай илгаруулхааршье бэшэ байдаг. Иимэ утаhаар нэхэгдэhэн бүд уршыдаггүй, нэгэл үтюугдэhэрээ нороошье hаа, тэрэл зандаа байдаг. Иимэ бүдөөр костюм оёо hаа, үтюугдэhэнэй хэрэггүй юм.

Холимог утаhан, мүн техникэдэшье багабэшэ удхашанартай байдаг. Жэшээнь, бүд гү даа, али хэмэл торго хэрэглэжэ, шиинэ бэлэдхэхын орондо капрон хэрэглэжэ бэлэдхэбэл каучук 15 процент багаар гаргашалагдадаг, энээнтэй хамта шиинэ 30—40 процентээр удаан хэрэглэгдэдэг байха юм.

Капрон, лавсан мэтын утаhанууд техникэдэ, тэрэ тоодо электропромышленностьда үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Приводной ремень, транспортерно лентэ, тусгаар техническэ бүд нэхэхэдэ, мүн бусад зорилгонуудта тиимэ утаhанууд хэрэглэгдэдэг. Холимог утаhа хэхэдэ ниитын ажал хүсэн нилээд багаар гаргашалагдадаг гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Тиимэ болохолоороо, хэмэл ба холимог утаhа ехээр гаргадаг болоходо материальна тон бага гаргашатайгаар hайн шанартай, химда, гадааhаань харахада гоё, бүхэ бүд нэхэхэ арга олгохо байна. Тэрэ бүдөөр элдэб хубсаhа хунар, мүн арад зоной, тэрэшэлэн промышленностиин эрилтэ хангаха олохон зүйлнүүдые бүтээжэ болоно.

Пластмасс гэдэг ондоо нэгэ зүйлэй холимог материал абаад үзээл даа.

Пластмассай онсо шухала шанарынь ямар байдаг бэ гэбэл, тэрэ хадаа шэгнүүрээрээ бүхы металлнуудhаа хүнгэн юм. Пластмасс болбол дунда жэшээгээр абабал алюминиhаа 2 дахин, буладhаа 5—8 дахин хүнгэн байдаг. Гэхэтэй хамта, зарим пластмасс олохон зүйлэй буладhаашье бүхэ байдаг, тиин танкын хуяг, ракетэ, самолетшье хэхэдэ хэрэглэмээр байдаг юм. Зарим зүйлэй пластмассууд уушха таглаадhанhаа тухайлбал 10 дахин хүнгэн, дулаае, мүн абяа бариха шанарайнгаа талаар ехэ hайн байдаг. Энэнь самолет, автомобиль бүтээхэдэ угаа шухала юм.

Зарим пластмассууд машина бүтээлгэдэ айхабтар шухала удхашанартай. Пластмассаар хэhэн подшипнигуудые тоhодоhонойшье хэрэггүй юм. Пластмассаар хэhэн шестерня угаа бүхэ ба хүдэлмэриин үедэ ехээр түшэгэнэдэггүй байна. Автомобиль бүтээлгэдэ холимог материалнууд хэрэглэгдэдэг болоhoop үнинэй. Тэрээнгүй hаа, мүнөөнэй автомобиль бүтээхын аргагүй юм.

Холимог материал хэрэглэдэггүй промышленностиин hалбариие нэрлэхэнь бэрхэтэй. Пластмасс хэрэглэхэдэ ниитын ажалай бүтээсэ нилээд ехэ болгохо, продукциин өөрынь үнэ химдаруулха, машина хэрэглэхэ болзор hунааха, угаа ехэ материальна ресурснуудые алмаха арга олгодог.

Иимэ зарим жэшээнүүдые абаад үзээебди. Мебель бүридэг пластмассаар хэhэн бүд гадаа тээhээшье, мүн бүхөөрөөшье ёhотой бүдhөө дутадаггүй. Пластмассаар хэhэн бүдэйнь сэн холисогүй бүдэйхидэ орходоо 2 дахин химда, харин арhанай сэндэ орходоо адагынь 8 дахин химда байдаг.

Холодильнигай, радиоприёмнигой, телевизорэй, пылесосой, хубсаhа угаадаг машинын гадарые, мүн спортивна зүйлнүүдые, нааданхайнуудые, амhартануудые, гоёолтын ба багсалалгын зүйлнүүдые, галантерейн элдэб зүйлнүүдые, бусад олон юумэнүүдые пластмассаар хэдэг.

Бочко, контейнер, хүнэг hуулга, цистерн мэтэнүүдые пластмассаар хэхэдэ ехэ hайн байдаг: тэдэниие шэрдэhэнэйшье хэрэггүй, жэбэрдэгшьегүй, үнэ сэнгээрээшье металлаар хэhэн зүйлнүүдтэ орходоо нилээд химда, шэгнүүрыншье хүнгэхэн байдаг.

Пластмассаар хэhэн ялагар саарhые эдеэ хоолой промышленностьда хэрэглэхэдэ, худалдаа наймаанай культура дээшэлүүлхэhээ, эдеэ хоолой зүйлнүүдые сэбэр байлгахаhаа гадна, энээнтэйгээ нэгэн хамта мүн тэдэнэй хэрэглэмжын шанарые hайжаруулдаг юм. Жэшээнь, тиимэ саарhанда хилээмэ орёогоо hаа, хэдэн үдэр соо хатадаггүй байха юм.

Тиимэhээ холимог дабирхай болон пластмасс ашаглан, бидэнэр арадай хэрэглэмжын элдэб янзын эрхим hайн эд бараа угаа ехээр бүтээн гаргажа шадаха байнабди. Тиихэ зуура, тэдэнэй шанарынь ёhотой эдээр хэгдэhэн зүйлнүүдэйхиhээ үлүү hайн байха, үнэ сэнгынь нилээд доошо байха ёргэтэй. Тиимэ ушарhаа хүн зон иимэ эд барааe бүри химда сэнгээр худалдажа абаха болоно бшуу.

Барилгада, илангаяа байрын гэрнүүдые барихa хэрэгтэ холимог материалнууд бүри үргэнөөр хэрэглэгдэхэ хараатай. Химическэ зүйлөөр линолеум, линкруст, hайн шанартай лак, будагуудые, үнгэлэлгэ, бүрилгэ, хамгаалгын шэнэ зүйлэй материал, мебель мэтые бүтээхэдэ, гэр байра барилгын шанар нилээд hайжаруулагдаха, үнэ сэнгынь химдаруулагдаха юм.

Тон олон янзын hалбаринуудта техникын хүгжэжэ байhан ушар хэрэглэгдэжэ байhан материалнуудта шэнэ ехэ эрилтэ табина. Хэрбээ байгаалиин продуктнуудые ашаглаагүй hаамнай, эдэ эрилтэнүүдынь хангагдахагүй бшуу даа.

Тиимэhээ холимог материалнуудые хэрэглээгүй hаа, бодото дээрээ тон шэнэ техникын мүнөөнэй орёо асуудалнуудые шиидхэхын аргагүй, холимог материалнууд хадаа металлдашье, байгаалиин бусад зүйлнүүдтэшье байдаггүй тиимэ hайн шанарнуудтай юм.

Холимог дабирхайе, пластмассые кабель бүрихэ зүйл болгон ашаглахада туулга, утаhа, каучук алмаха арга олгодог. Тиихэ зуура, хамгаалгын шанарынь hайжаржа, утаhа проводашье хүнгэн болодог. Үнгэтэ металлнуудые ондоо юумээр hэлгэхэ гээшэ экономическа талаараа угаа шухала удхашанартай.

Буладай орондо пластмассаар хэhэн штамп, багажа зэмсэг, хэрэглэхэ гээшэ машина бүтээлгэдэ, илангаяа автомобиль бүтээлгэдэ ехэ удхашанартай. Энэнь орёо штамп бүтээхэ сагые 2—3 дахин, простойшог штамп бүтээхэ сагые 8—10 дахин хороохо, тэрэшэлэн эдэниие бүтээлгэдэ гаргашалагдадаг ажал 5—6 дахин бага болгохо арга олгоно. Пластмассаар хэhэн штампнуудые машина бүтээлгэдэ хэрэглэбэл, мүн тэрэшэлэн нэгэ түхэлэй машина бүтээжэ байhанаа бүри богони болзор соо нүгөөдэ түхэлэй машина бүтээдэг болохо арга олгохо байна. Шахтын элдэб түхеэрэлгэ зэбсэг бэлэдхэхын тула пластмасс хэрэглэдэг болоходо ехэ ашаг туhатай. Нүүрhэнэй промышленностьда шахтын вагонеткэнүүдэй оройнуудые хэхэдээ шэл пластмасс хэрэглэхэдэ тэрэнь 2 дахин бүхэ байдаг, вагонеткын шэгнүүрые нилээд хүнгэн болгодог юм. Шахтын бүхэлэлгын булад баханануудые иимэ зүйлөөр hэлгээ hаа, тэрэ бүхэлэлгын хэмжүүрые 4 дахин хүнгэн болгохо, удаан ашаглагдадаг болгохо, ажалай гаргаша хороохо байна.

Холимог материалнууд хадаа самолет бүтээлгэдэ имагта шухала үүргэ дүүргэдэг юм. Энээниие удаадахи жэшээнүүдhээ харахада болоно. Хүниие зөөдэг реактивна самоледуудые бүтээхэдэ пластмассаар, органическа шэлээр, резинээр хэhэн олон мянган элдэб детальнууд хэрэглэгдэдэг. Айхабтар түргэнөөр, үндэр дээгүүр ниидэдэг самолет бүтээхын тула тон шэнэ янзын пластмассаар хэгдэhэн зүйлнүүд: кабинануудай дулаа табидаггүй, тэhэрдэггүй шэл; мүн хүйтэн дулаанhаа халхалдаг хүсэ ехэтэ зүйлнүүд хэрэглэгдэдэг.

Машина бүтээлгэдэ холимог шэнэ материалнуудые хэрэглэдэг болоходо пластмассаар хэдэ хэдэн залгаа машинануудые бэлэдхэхэ, үнгэтэ металл гаргашалгые нилээд хороохо арга олгохо байна. Тиимэ холимог материалнууд механическа талаараа угаа бүхэ, тоhо, нефтеэр будагдахадаа, бэлээр гутаад орхихогүй юм. Машина бүтээлгэдэ нэгэ тонно пластмасс дунда жэшээгээр 3 тонно шахуу үнгэтэ металлые hэлгэнэ.

Нефть болон нефтиин зүйлнүүдые урадхуулха шэл соргонууд нефтяной промышленностьда үргэнөөр хэрэглэгдэхэ байна. Юундэб гэхэдэ, түмэр соргонууд түргэнөөр жэбэржэ, хэрэггүй болошодог юм. Шэл пластмассаар хэhэн бүхэ соргонуудые хэрэглэхэдэ, мүнгэ зөөри ехээр алмагдаха байна.

Пластмассые, пластмассаар хэhэн зүйлнүүдые хүдөө ажахын элдэб hалбаринуудта хэрэглэхэдэ, ехэ удхашанартай байха юм.

Эдэ бүгэдэ юу харуулнаб гэбэл, хэмэл ба холимог утаhа, пластмасс болон бусад холимог материалнууд арад зоной улам ургажа байгаа эрилтые хангаха, тэрэшэлэн арадай ажахын элдэб hалбаринуудай техническэ хүгжэлтэ хангаха угаа ехэ аргатай байна.

Нүхэдүүд! КПСС-эй XX съездhээ хойшо химическэ промышленностиин хүгжэлтэдэ нилээд ехэ алхам хэгдээ. Мүнөө бидэнэр промышленностиин энэ hалбариие, илангаяа холимог материал бүтээлгые бүри түргэнөөр хүгжөөжэ шадахабди. Тиин энээниие хүгжөөхын тула бүхы шадалаараа оролдохо ёhотойбди.

Химическэ промышленностиие хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ гэhэн зорилгоёо амжалтатайгаар шиидхэхэдэ шухала арга манайда бии гээшэ гү? Тиимэ арга хүсэд биил даа.

Советскэ Союз түүхэй эд абаха газараар угаа баян, мүн машина бүтээлгын хүсэ ехэтэ промышленностьтай юм. Гол шухала юумэниинь юуб гэбэл, бидэнэр мэргэжэл шадабаритай олон тоото хүдэлмэришэд, инженернүүд ба эрдэмтэдтэй болообди. Тэдэмнай техническэ ямаршье зорилго шиидхэжэ шадаха юм.

(Түгэсхэлынь удаадахи номерто гараха)

ХАХАЛҺАН ЛЭ ТАЛМАЙДАА ТҮРГЭНӨӨР ТАРИГТЫ, ХАТАҺАН ГАЗАРҺАА УРГАСА БҮ ХҮЛЕЭГТЫ!

☆ ☆ ☆

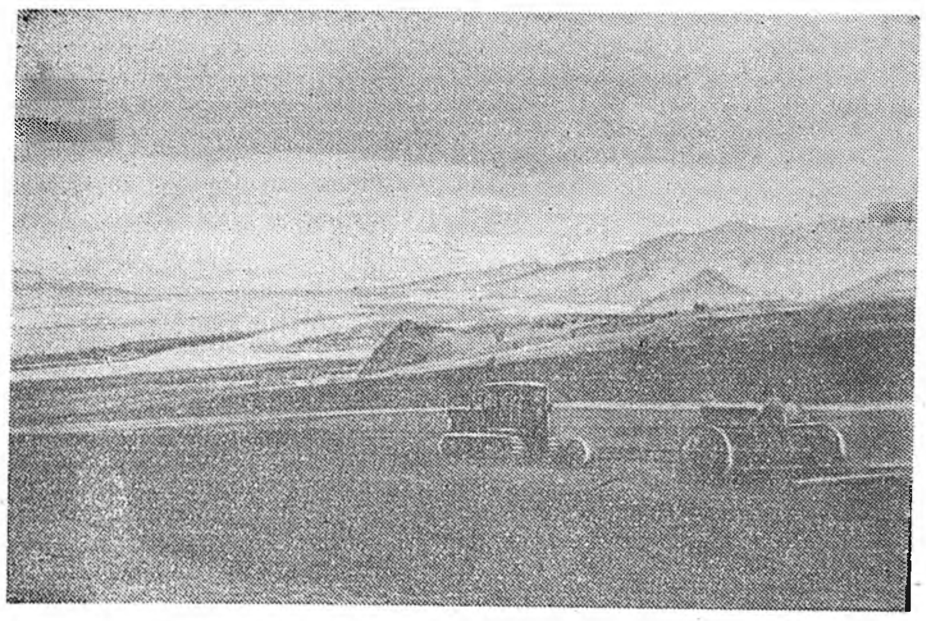

Тарбагатайн аймагай «Дружба» колхозой механизаторнууд аха дүүнэр Банковтан найман үдэрэй туршада хамтадаа 310 га газарта шэниисэ эрхим шанартайгаар тарижа, халаан бүриингөө даабариие хододоо 120—130 процент дүүргэдэг байба. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Трактористнар нүхэд Никон, Максим Банковтан тарилга хэжэ байна. М. Тимофеевэй фото.

Яарахаар болоо, кяхтынхид!

Жэлһээ жэлдэ Кяхтын аймагай колхозууд бага ургаса хуряадаг. Энэ ушар хадаа хабарай тарилгые унжагайруулжа, шанар муутайгаар үнгэргэһэн дээрэһээнь болодог. Жэшээлхэдэ, үнгэрһэн жэлдэ эртын тарилга майн 20 хүрэтэр үргэлжэлһэн юм. Ороохото культурануудай орой тариг даһан дээрэһээ тарялангайнь ехэнхи хуби хюруудa дайрагдажа, хүлдэшэһэн байгаа.

Урдынгаа алдуу эндүүе хараадаа абаагүй дээрэһээ эндэхи колхозууд мүнөөшье хабарайнгаа тарилгые унжагайруулжа байна. Эндэ эртын тарилга майн 3-һаа хэгдэжэ эхилээ һэн. Тарилга майн 10-да дүүргэгдэхээр хараалагдаһан аад, үшөө дүүрээдүй.

Тарянай талмай ехэтэй Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Доржиев) эртынгээ тарилга тэсэшэгүйгөөр удааруулна. Колхозой гурбадахи комплексно бригадые хангадаг Погранична МТС-эй 3-дахи тракторна бригадынхид 400 гектар шэниисэ, 100 гектар хара таряа тариха ёһотой. Һүүлэй мэдээгээр энэ бригадада оройдоол 195 гектарта тарилга хэгдээ. Хэрбээ тарилгаяа саашань иимэ удаанаар үргэлжэлүүлээ һаа, энэ бригадынхид эртынгээ тарилгые майн 15-һаа нааша дүүргэжэ шадахагүй болоно.

Тарилга эндэ юундэ удаарнаб гэхэдэ, түрүүшые үдэрһөө машина, техникэнь эбдэржэ урагшаа ябанагүй. Тус бригадынхид гол түлэб пар дээрэ тарилга хэжэ байна. Муугаар заһабарилагдаһан «С-80» трактор МТС-һээ бригада хүрэтэр эрэхэдээ харгыда эбдэржэ, хээрэ хоёр хоноһон юм. Мүнөө поли дээрэ гараһаар хойшо элэ трактор үргэлжэ эбдэрнэ. Тиимэһээ пар дээрэ лущенин хэхэ хүдэлмэри ходо һаатуулагдана. Тэрээнһээ боложо, тарилга удаарна. Тиихэдэ мэшээг үгы дээрэһээ энэ бригадынхидай ороһо тарягаа машинын кузов соо хээд зөөхэдэнь гээлтэ хоролтодо ороно. Трактор, техникэнь хүсэдөөр ашаглагданагүй. Жэшээлхэдэ, «ДТ-54» маркын нэгэ трактор оройдоол хоёр сеялкэ шэрэжэ ябана. Тракторна агрегадууд хүдэлмэришэдөөр дутана.

Гадна, механизаторнуудай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри муугаар ябуулагдана. Колхозой, МТС-эй партийна организацинууд бэе бэедээ найдаад лэ, политическэ, эмхидхэлэй хүдэлмэри тушаа анхаралаа хандуулнагүй.

Колхозой комплексно бригадануудта һүниндөө тарилга хэгдэнэгүй. Сеялкэдэ хүдэлхэ хүнүүд хүртэнэгүй гэһэн шалтагаан бариад, колхозой хүтэлбэрилэгшэд һанаа амараар һуужа байна. Теэд зарим малшадые, мэргэжэлтэдые, бухгалтериин хүдэлмэрилэгшэдые 2—3 үдэрэй туршада сеялкэдэ табихада болохо ха юм. Энээн тушаа хүршэ Сталинай нэрэмжэтэ колхозой хүдэлмэриие һайшаахаар. Тэндэ малай фёрмэнүүдые даагшанар, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, бухгалтериин хүдэлмэрилэгшэд сеялкэшэдээр хүдэлмэрилжэ байна. Тэрэнэй ашаар Сталинай нэрэмжэтэ колхозойхид эртынгээ тарилгые ойрын 2—3 үдэр соо дүүргэхэнь.

Тэрэшэлэн Калининай нэрэмжэтэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд эртынгээ тарилгые 8 үдэрэй туршада дүүргэхэбди гэжэ мэдүүлһэн юм. Гэбэшье, майн 8-най мэдээгээр тус колхоз эртынгээ тарилгын оройдоол гурбанай нэгые дүүргээ.

Зөөлэн хахалалгынгаа түсэбые дүүргэхын түлөө оролдоод, МТС-эй нэгэдэхи тракторна бригадын бригадир нүхэр Черепанов бүхы тракторнуудаа һүниндөө газар хахалалгада табина. Теэд һүниндөө ажаллаһан хүнүүдэй үглөөгүүр сайлалтань 10—11 саг болошоно. Иигэжэ тарилгаа орой эхилхэдэнь жалынь наагаад урагшаа ябаха гээшэб.

Хабарай тарилгын хүдэлмэриие түргэдхэхэ тушаа шанга хэмжээ дэры сагтань абахаар болоо.

Д. Болхоев, манай корр.

Нёдондонойхиһоо эмхитэй байба

Колхозуудые улам саашадань хүгжөөхэ, МТС-үүдые хубилгаха тухай парти, правительствымнай холын хараата шиидхэбэриин тон зүб, аша үрэ ехэтэй байһыень эдэ үдэрнүүдтэ хаа хаанагүй колхозуудай таряалан дээгүүр түйлагдаһан амжалтанууд тодорхойгоор гэршэлэн харуулна.

Түнхэнэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозойхид байгша ондо өөһэдтөө машина, техникэ худалдажа абаад, хабарайнгаа тарилгада жэшээтэ һайнаар бэлдэжэ, тэрэниие эмхитэйгээр эхилээ һэн. Эндэхид нёдондо эртынгээ тарилга 13 үдэр соо хэһэн һаа, мүнөө жэлдэ найман үдэрэй турша соо дүүргэбэ. Колхоздо хамтадаа 700 гаран гектар хара тарян, шэниисэ таригдаа. Тэрэнэй ехэнхинь хэрээһэлүүлэн, нарин рядтайгаар таригдаһан байна. Эндэ түрүүшынхеэ 300 га газар аммиачна селитрээр үтэгжүүлэгдээ.

Механизаторнууд нүхэд Ш. Удаев, Аюша Салданов гэгшэдэй агрегадайхид эмхитэй һайнаар хүдэлмэрилжэ, халаан бүриингөө даалгабариие 120—130 процент дүүргэнэ. Эдэнэр трактор, машинадаа техническэ харууһа хэхэдээ, тоһодоходоо агрегадаа миил 15—20 минута байлгаад лэ, бэшэ тээнь таһалгаряагүй хүдэлгэдэг юм. Үдэрэй сайлалгын үедэ һүниин халаанда хүдэлэгшэдынь трактористнуудые һэлгэдэг байна. Механизаторнуудта поли дээрэнь халуун эдеэн асарагдана.

Энэ жэлдэ колхозойхид тарилгынгаа шанарай хойноһоо илангаяа нарин хиналта табинхай. Агроном нүхэр Ц. Машкуев үдэр һүнигүй шахуу таряалан дээгүүр ябажа, тарилгын агрегат бүхэнэй хүдэлмэриие наринаар шалгана. Тэрэшэлэн колхозой правлениин гэшүүд болон эдэбхитэй коммунистнууд ээлжээгээр тарилгын хүдэлмэриие саг үргэлжэ хинан шалгажа байдаг юм.

Мүнөө артелиинхид овёс, турнепс болон тэжээлэй бусад культурануудые тарижа эхилбэ.

С. Убеев.

Түргэн түгэсхэхын түлөө

«Путь Ленина» колхоздо хабарай тарилгын хүдэлмэри түлэг дундаа ябажа байна. Мүнөө эндэ 336 гектарта шэниисэ, 47 га газарта хара таряан, мүн 260 гектарта хүрэнгын овёс таригдаба. Артелиинхид байгша ондо хамтадаа 800 га эртын тарилга хэхэ түсэбтэй юм. Тэрэнээ майн 12 болотор дүүргэхын түлөө бүхы арга боломжоёо элсүүлэн, ажалайнгаа эршэ хүсые үдэрһөө үдэртэ шангадхана.

Эдэ үдэрнүүдтэ колхозой түрүү механизаторнууд Алексей Кобылкин, Николай Горохов гэгшэдэй агрегадынхид «ДТ-54» трактораар халаан бүридөө 55—60 га хүрэтэр һайн шанартайгаар тарилга хэнэ.

П. Дымбрылов.

Мухаршэбэр.

Эдэбхи хэшээл

Ждановай нэрэмжэтэ колхозой 2-дохи комплексно бригадынхид машина зэмсэгүүдээ зүбөөр, бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа, эртынгээ тарилга дүүргэбэ. Энэ бригадада 800 га шэниисэ таригдаа. Мүн 50 га наран сэсэг таригдаба.

Трактористнууд нүхэд Г. Доржиев, Д. Санданов, Д. Бадмаев, С. Утенков, сеялкэшэд Т. Михаханов, И. Скрипников, Б. Арьяев болон бусад үдэрэйнгөө даалгабариие хододоо үлүүлэн дүүргэдэг.

Тус бригадын механизатор, колхознигууд оройн тарилгада орохоёо бэлдэжэ байна. Мүн эртын пар хахалалгые май һарада дүүргэхын тула бэлэдхэл хэгдэжэ эхилээ.

Бичура.

Ц. Очиров.

А. ЖАМБАЛДОРЖИЕВ

Хабарай бороо

Тэнгэриин дуун, хүндэ балтаар
Тэндэ эндэ нэерээд, намдана.
Хабарай огторгойе
хахархай хушалтаар
Хара үүлэд бүглэхөө шамдана.
Ута гэгшын залууг
ундаа хүрэнги
Урмашан баясан гэтэшоо үүлэ.
Хүрьһэн доронь булаатай хүрэнгэ
Хүхэхэн эшээрээ бултайн үлыгээ.
Аадарай түрүүшын дуһалнууд
дэбхэржэ,
Альга ташаһандал хатарбал даа.
Нэбтэ шобто сохюулан һэргэһэн
Нэмжээ полиёо харан ханаһаб даа.

Тогтоол гаргагдабал дүүргэгдэхэ ёһотой

Хүндэтэ Тархай!

Та Улан-Удэ хотын ямар үйлсын хэдыдэхи гэрэй, хэдыдэхи байрада байдагбта? «Хэн юун аад мушхэбэ, мүрдэбэ гээшэб? Минии адресаар яахань бэ?» гэжэ гайхан, һэжэг түрэжэ байлайт. Тиигэбэл буруу бшуу! «Утаагүй гал байдаггүй, уньягүй һүхэ байдаггүй» гэһэн оньһон үгые Та һайса мэдэхэ бэзэт даа. Минии Танда табиһан асуудал яһала уньятай, узууртай байха. Танай адресые мэдэжэ абаад, айшалжа, хүндэржэ, Таниие хашарааха гэһэн хүн бэшэб. Би Танда һай һанадаг туладаа, шада яда туһалха хүсэлэнтэйб. Та, нүхэр Тархай, гэртэһээ гаража ошохо, ерэхэ бүридөө хашаагайнгаа үүдэнэй номерые мартангүй хаража ябагты. Юуб гэхэдэ, гэнтэ мэдэн гэһээтнай хашаагайтнай үүдэнэй номер һэлгэгдэжэ, тад ондоо болошоод, Танда ерэһэн бэшэг юумэнүүд төөрижэ, гартатнай эрон гүй бусаагдажа, хосоржо байхадаа болохо бшуу! Гайхашоод, шэлээ һабардажа һууна гүт? Гайхахатнайшье зүб. Гэбэшье, саашань таба арбан үгэ хэлэмсээрни тэрэ гайхалтнай халуун шэрэм дээрэ уһа дуһаа ҺҺан шэнгеэр үгы болохол.

Хэрбээ Та, хүндэтэ Тархай, нэрэтэй үйлсэдэ, номертой гэртэ байдаг һаа ашагүй ехэ азатай гээшэт. Улан-Удэдэмнай зарьмашуул «нэрэгүй нэхытэнүүд» шэнги, нэрэгүй үйлсэдэ, номергүй гэртэ ажаһууна. Баримташни алин бэ гэнэ гүт? Шэлэй заводой хажууда шэнэ гэрнүүд үйлсэтүүлэгдэн баригдаад, ашаглалгада үгтэһэн аад, номерлогдоногүй, үйлсэнүүдынь нэрэгүй байһаар. Сэлэнгын баруун эрьедэхи Новосибирьская, Грачевская болон бусад үйлсэнүүдэй гэрнүүд номергүй юм. Комушка тосхондо, халдабарита үбшэнтэниие аргалдаг больница шадар шэнээр баригдаһан гэрнүүд номергүй, үйлсэнүүдынь нэрэгүй.

«Тархи тагалсагыень» илгахаар бэшэ газар городоймнай центртэшье дүүрэн бшуу, нүхэр Тархай! Та нэгэ сүлөөтэйдөө колхозно дэлгүүрэй хойто үйлсөөр зүүлжэ, тэбтэг өөдэ гараарайгты. Дороо магазинтай хэдэн дабхар гэртэ тулахадатнай «Трактовая, 5» гэжэ бэшээтэй байха. Мантан мантан гэрнүүдэй хажуугаар, ерээдүйн «Илалтын проспектээр» хойшолходотнай тэдэ зэргэлһэн гэрнүүд «Куйбышева, 43», «Володарская, 3», «Володарская, 3-а», «Папанина, 5» гэжэ нэрэтэй байха. Энээниие бү гайхаарайгты. Энэтнай «забаруухын» заха үзүүрынь гээшэ. Иимэрхүү, тархи толгэйгоо эрьешэхээр газарнууд город соо олон. Нэгэ номерто хэдэн гэрэй байдаг ушар барагдашагүй олон. Энгельсын үйлсын нэгэдэхи номерто 8 гэр, Пристаньска үйлсын 10-дахи номерто 15 гэр, Сталинай үйлсын 76-дахи номерто 11 гэр байдаг. Теэд нэгэ гэр соо хэдэн байра, хэдэн айл байжа болодог шуу!

Нүхэр Тархай, сэхыень хэлэхэдэ, почто, телеграмма тараагшад «һунажал» гарадаг даа! Телеграмма тараагшад бүришье ехээр «һунадаг» ха. Юуб гэхэдэ, ехэ ехэ гэрнүүдэй зарим гэшхүүрнүүдэй гэрэлтүүлэгдээгүйһөө боложо, тэдээн өөдэ гарахадаа тэмтэржэ, зуруул зуража, хэрэгтэй айлаа бэдэрхэ саг болодог.

Эдэ бүхы дутагдалнуудые зайсуулхые гуйжа, Горсоведтэ ажалшадай, хэлхээ холбооной хидой хандахадань сожоошье татанагүй.

Гэрнүүдэй номернуудые һэлгэжэрхихэ ушар али олон үзэгдэнэ. Жэшээнь, Подкаменска үйлсын 25-дахи гэртэ хэлхээ холбооной контрын хүдэлмэрилэгшэ К. П. Гаськов ажаһуудаг байба. Теэд нүхэр Гаськовой гэнтэ харан гэһээнь гэрэйнь номер 25 бэшэ, 53 болошоһон байгаа. Тиигэжэ Гаськовто хаа хаанаһаа ерэһэн бэшэг, телеграмманууд эзээ элохоёо болишоһон байна. Танай адрес асуухадаа туһалха гэһэн арюун хүсэлэнтэй байһыемни ойлгобо гүт, нүхэр Тархай?

Городой үйлсэнүүд болон гэрнүүдые гурим журамтай болгоко тухай Горсовет 253 номерой тогтоол бури 1955 оной июлиин 4-дэ гаргаһан байна. Тэрэ тогтоолойнгоо бэелүүлэгдэхэгүйдэнь 1957 ондо баһа нэгэ тогтоол гаргаһан байгаа. Теэд тэрэнь мүн лэ дүүргэгдэнгүй үлэшоо.

Нүхэр Тархай, тогтоол гаргабал дүүргэхэ ёһотой гэжэ Горсоведтэ ойлгуулжа үзыт.

Н. Николаев.

Моридые хэрэгсээнгүй байжа болохогүй

Хүдөө нютагуудта, илангаяа холын гүүртэ, фермэнүүд дээрэ морёор хэхэ ажал олон байдаг. Абаһаар барилгын мэдо зөөхэ, буртаг газарһаа үбһэ шэрэхэ, адуу малаа манаха мэтын хүдэлмэридэ анха түрүүн морин хэрэглэгдэнэ.

Теэд Ториин аймагай «Улаан Тори» колхозой правлени һүүлэй жэлнүүдтэ адуун һүрэгөө олошоруулха хэрэгтэ анхаралаа багаар табина. Малай фермэ гүүртэнүүдтэ 2—3 морин биишье һаа, хүллэхэ хомут, тоног, тэргэ, шарга гэхэ мэтын хэрэгсэлнүүд хомор, заримдаа огто, үгы байдаг. Энэ ушарһаа боложо саг зуура хэгдэхэ хүдэлмэри бэлзортоо бүтэнэгүй. Колхозой правлени машина, тракторнуудтаа найдабашье, хуушанай хомут, тэргэ, шаргануудаа заһахын, шэнээр хэхын түлөө оролдодоггүйнь гэмшэлтэй.

Г. Гомбоцонов.

Гамаль Абдель Насер совет орон соогуур аяншалһаар

КИЕВ, майн 9. (ТАСС). Арабу[...] дай Нэгэдэмэл Республикын прези[...] дент Гамаль Абдель Насер, тэрээ[...] тэй суг ябалсагшад үсэгэлдэр [...] шэ Запорожьеһоо Украинын ниис[...] лэл хотодо ерээ. Эрэлхэг зориг[...] араб арадай түлөөлэгшэдые киевэй[...] хид хани халуунаар угтаба.

Нүхэд Н. А. Мухитдинов, А. Н. Косыгин, бусад тусхай тушаал[...] хүнүүд Киевтэ ерэлсээ.

Украинска ССР-эй Верховно Со[...] ведэй Президиумэй Түрүүлэгш[...] Д. С. Коротченко айлшадые аэро[...] ром дээрэ буухадань, амаршалаа.

Президент Гамаль Абдель Насе[...] харюугай үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ [...] дүүлээ:

—Советскэ Союзда бидэнэй ай[...] шалжа ерээд, совет арадтай уул[...] жа байһамнай бүхы дэлхэй дээрэ [...] найрамдал бэхижүүлхэ, манай ар[...] дуудай хоорондохи харилсаа бэх[...] жүүлхэ хэрэгтэ туһалха байна. [...] най арадуудай хани барисаан [...] найрамдал бэхижүүлхэ шухала [...] хэсэл бэложо, дайн сэрэгэй һүж[...] рэлгэдэ һаад хэнэ гэжэ бидэн[...] үнэншэн этигэнэбди.

Майн 9-нэй үглөөгүүр прези[...] Насер Украинска ССР-эй Верхов[...] Соведэй Президиумэй түрүүлэг[...] Д. С. Коротченкодо айлшаар ош[...]

Удаань Горькиин нэрэмжэтэ [...] евтэхи станок-автомадуудые бүт[...] дэг заводтэ ошожо хараа. Энэ пре[...] прияти Советскэ Союз доторхи [...] шина бүтээлгын эгээн томо за[...] дуудай нэгэн юм. Заводой хүдэлм[...] ришэд Арабуудай Нэгэдэмэл Ре[...] публикын түлөөлэгшэдые, тэдэн[...] дамжуулан эрхэ сүлөөдэ дурат[...] бүхы араб арадые амаршалаа.

УССР-эй Верховно Соведэй Пр[...] зидиумэй Түрүүлэгшэ Д. С. Кор[...] ченко сайлалга хэжэ, Арабууд[...] Нэгэдэмэл Республикын презид[...] тые, тэрээнтэй суг ябалсагшад[...] хүндэлөө. Сайлалга хани ёһоор [...] гэрөө. (ТАСС).

Германиин Федеративна Респу[...] Араб оронуудай студентнүүд Бо[...] нско университедтэ һуража бай[...] Эдэ студентнүүдэй совет һаяхан [...] монстраци хэжэ, Алжирта Франц[...] правительствын хэжэ байһан колон[...] льна дайн байлдаае буруушааг аа. Аф[...] рика, Азиин оронуудһаа ерээд, Бо[...] ндо һуража байһан студентнүүд эр[...] сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай [...] лөө тэмсэжэ байһан алжир арадта [...] лархажа байһанаа харуулба. Зура[...] дээрэ: «Алжирта бэеэ даанхай бай[...] дал», «Алжиртахи шуһата дайн бо[...] даа зогсоохо» гэһэн үгэнүүдтэй тр[...] спарантнуудые Бонныи үйлсэдэ га[...] һан демонстрантнууд бариад ябана.

ДПА агентствын фо[...]

ЭНЭДХЭГ ОНТОХОНУУД

Сэсэ мэргэн хүн хүндэшэ гэрэй эзэн хоёр тухай

Сэсэ Мэргэн хүн ямаршьеб нэгэ хотодо ерээд, эндэ ехэ хүндэшэ гэрэй эзэн бии юм гэжэ мэдэбэ. Тэрэ хүн муухан ноорхой хубсаһатайшье һаа, хүндэшэ хүнэйдэ оробо ха. Гэрэй эзэн Сэсэ Мэргэнэй ороходо ямаршье анхаралгүйгөөр хандаба, тэрээндэ нэгэшье энхэргэн үгэ хэлэбэгүй. Тиихэдэнь Сэсэ Мэргэн хүн гараад ябашаба һэн гэхэ.

Хойто үдэрынь мүнөөхи Сэсэ Мэргэниинь нэгэ хүнһөө һайн шэнэ хубсаһа абажа үмэдөөд, алдаршаһан гэрэй эзэнэйдэ баһал ошоходонь, тэрэниие һайнаар угтан, хажуудаа һуулгажа, элдэб янзын амтата эдеэ хоолоор хүндэлбэ. Табиһан эдеэень хэсэг хэсэгээр абаад лэ хубсаһанайнгаа нугалаа, хуняадаһан руу хабшуулба. — Ши юу хэжэ байнаш? — гэжэ гэрэй эзэн асууба. Тиихэдэнь Сэсэ Мэргэн:

— Үсэгэлдэр танайда муухай хубсаһаар ерэхэдээ шэмхэшье юумэ эдеэгүй бэлэйб. Харин мүнөө ганса минии шэнэ хубсаһанай аша туһаар намайе хүндэлжэ байна хаямта, тиимын тула би хубсаһандаа баяр хүргэжэ байнаб шуу,— гэбэ.

Хубсаһаарнь угтадаг, ухаан бэлигээрнь үдэшэдэг гэһэн ородой хошоо үгэ онтохоной удхые гүйсэд тайлбарилна бэзэ.

Хоёр аяншан, тэрэнэй олдоһон олзо тухай

Хоёр аяншан хайшаашьеб ошожо ябаба ха. Нэгэниинь харгы дээрэ хэбтэһэн мүнгэнэй сүүмхэ гэнтэ хараад, тэрээнээ шүүрэн абаад:

—«Хара даа! Би мүнгэтэй сүүмхэ олооб!» гэбэ. — Эй, нүхэр! — гэнэ тэрэнь. — Би олооб гэжэ бү хэлэ. Бидэ харгыда нүхэсэһэн хоёр бшуубди, тиимын тула харгыдамнай гашуудалтайшье, баяртайшье юумэнэй дайралдахада, адляар хубаажа эдлэхэ ёһотойбди. Хэрбээ замдамнай ямар нэгэ һүйд аюул болоо хадань, тэрэниие хоюулаа саран зайсуулжа шадахабди.

— Юун тиимэ байха һэм даа! — гээд, түрүүшын аяншан арсаба. Олоһон юумэн минии болохо, тэрээндэ шинии хубита байхагүй, би шамтай хубаахагүйб!—гэбэ.

Тиихэдэнь хоёрдохи аяншан иигэжэ хэлэбэ:

«Зай, яахаб даа, аха, шиниихеэр болог лэ даа! Дураараа боло. Сүүмхээ өөртөө аба!»

Тиигэлсээд хоюулаа саашаа ябаба.

Уданшьегүй, сүүмхын эзэн мүнгөө бэдэржэ, хажуудаа ябаган дахуулнуудтай тэдэнэй хойноһоо хүрөөд ерэбэ. Мүнгэ олоһон аяншан тэдэниие обёоржо харахадаа ехээр гаад, нүхэртөө: «Ээ, аха нүхэр! [...] хоюулаа алдуу хээбди!»

Тиихэдэнь: «Бидэ алдуу хээбди [...] жэ бү хэлэ! Би алдуу хээб гэ! [...] шамтай баярышни хубаалдааг[...] шууб, тиимын тула гашуудалы[...] хубаалдахагүйб!» гэнэ нүхэрынь.

Акбар Бирбан хоёр тухай

Нэгэ Акбар Бирбанһаа асууба:

— Байлдаанда юун хамагай [...] рүүн хэрэгтэй юм?

Бирбан иигэжэ харюусаба:

— Юртэмсые захирагша хэрэг[...] Байлдаанда эгээн шухала юм[...] эрэлхэг зориг гээшэ!

— Хүсэн, хэбсэг яагааб? Тэ[...] тухай мартаа гүш? — гэжэ Ак[...] ажаглаба.

— Ахай ноён! Хэрбээ сэрэг[...] зүрхэндэ эрэлхэг зориг үгы бол[...] рээндэ хүсэнишье, зэбсэгшье [...] болохогүй! — гээд, Бирбан хар[...] саба.

Д. АБАШЕЕВ бурядшала[...] найруул[...]

¹) *Акбар* гэжэ Ехэ могол ул[...] ээзэрхэг изагууртанай нэгэ [...] 15-дугаар зуунай үедэ Энэдх[...] ээлжэжэ байһан юм.

²) *Бирбан* — Акбарай дүтын [...]

Редакторай орлогшо О. ГОМБОЕВ[...]

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора—22-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта — 34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н-00726. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № [...]